

หมวดที่ 7

การใช้มาตรการอื่นแทนโทษจำคุก (การลงโทษโดยไม่ใช้สถาบัน)

การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกหรือการใช้เรือนจำนี้เป็นแนวความคิดใหม่ ของทัณฑวิทยา เกี่ยวกับมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่ได้พัฒนาปรับปรุงจากแนวความคิดเดิม คือ "การแก้แค้นทดแทนให้เจ็บหลาย" มาเป็นแนวความคิดใหม่ คือ "การอบรมแก้ไขให้กลับตัว เป็นคนดี"

มาตรการต่าง ๆ ที่ได้นำมาใช้แพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การชลอการฟ้อง การรอการลงโทษ (การรอการลงอาญา) การรอการกำหนดโทษ การคุมประพฤติ การทำงาน สาธารณะ การพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ การอภัยโทษ การนิรโทษกรรม

สำหรับประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีสูง ได้นำเทคโนโลยี ใหม่ ๆ มาใช้ เช่น การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ควบคุมผู้กระทำผิดภายในบ้านของตนเอง หรือการ ให้ทำงานสาธารณะในวันหยุดราชการ เป็นต้น

บทที่ 1

การคุมประพฤติ

1. ที่มาของ "การคุมประพฤติ"

ในสมัยก่อน เมืองไทยเราไม่มี "การคุมประพฤติ" เราได้รับคำนี้มาใช้โดยแปลจากคำภาษาอังกฤษว่า "Probation"

แต่เดิมนั้น Probation ของฝรั่ง ใช้ในความหมายของระยะเวลาในการทดสอบความพร้อมของผู้ที่ขอเป็นนักบวชในศาสนาคริสต์และใช้ในความหมายว่าการทดลองเรียนของนักศึกษา โดยให้ลองเรียนดูก่อนว่าไปไหวไหม จึงค่อยเลือกเรียนสาขาวิชาชีพจริงจึงต่อไป

หลังจากนั้นก็ถูกใช้ในความหมายว่า ทดลองปฏิบัติงาน

สำหรับในขบวนการยุติธรรมนั้น จอห์น ออกัสตัส (John Ausustus) เป็นคนนำคำนี้มาใช้เป็นคนแรก ซึ่งเขาก็ได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการคุมประพฤติ ในตอนแรกการคุมประพฤติ (Probation) ใช้ในการทดลองให้โอกาสผู้กระทำผิดได้กลับตัวเป็นคนดีโดยการปล่อยตัวไปโดยมีการประกันตัว

ในสมัยก่อนเมืองไทยใช้วิธีการคุมประพฤติกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดก่อน เมื่อเห็นได้ว่าพลดี จึงนำมาใช้กับผู้กระทำผิดผู้ใหญ่ โดยเปลี่ยนจากการประกันตัวมาเป็น การรอลงอาญาในศาลผู้ใหญ่ หรือเป็นคำสั่งของศาลที่มีโทษทางอาญาในศาลเด็ก

Probation คำนี้ มีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับชาติของสหรัฐ ได้สรุปลักษณะสำคัญของ Probation ได้ดังนี้⁷⁹

1. เป็นมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน
2. ซึ่งเกี่ยวข้องกับคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ได้มีการพิจารณาตัดสินแล้ว
3. ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องใช้การจำคุกในเรือนจำต่อผู้กระทำผิด
4. ศาลอนุญาตให้อยู่ในชุมชนโดยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด
5. อยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติของศาล

สำหรับประเทศไทย ได้นำวิธีการคุมประพฤติมาใช้ตามหลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดสมัยใหม่ จึงได้นำคำว่า Probation มาใช้ ไทยแปลว่า "การคุมความประพฤติ" (ปี 2500 ก็ยังใช้คำนี้อยู่ บางกรณีก็เรียกว่า วิธีการคุมประพฤติ หรือ ระบบคุมประพฤติ)

การคุมประพฤติเป็นวิวัฒนาการอย่างหนึ่งในระบบกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้เริ่มนำมาใช้ตั้งแต่สมัยคริสตศตวรรษที่ 17 อันเป็นการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในปรัชญาแนวความคิด และทัศนคติเก่า ๆ ที่ว่า เมื่อผู้ใดกระทำผิดก็ต้องถูกจับตัวมาลงโทษให้สาสมกับความผิดเพื่อเป็นการแก้แค้น โดยอาศัยหลักการและเหตุผล สมัยใหม่ที่ว่า⁸⁰

1. การลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรงตลอดจนการลงโทษจำคุกนั้น ไม่ได้ให้ผลในทางเสริมสร้าง และมีได้เป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้กระทำผิดนั้น ได้สำนึกผิด หรือเกรงกลัวต่อกฎหมาย
2. ควรมีการศึกษาผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขผู้กระทำผิดเหล่านี้ก่อนการตัดสินลงโทษ
3. ควรกระตุ้นให้ชุมชน สังคม ได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนที่มีต่อปัญหา และสาเหตุของอาชญากรรม
4. ควรช่วยเสริมสร้างให้มนุษย์มีความรู้ภาคภูมิในเกียรติ ศักดิ์ศรี และคุณค่าแห่งตน เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำผิด

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเป็นผลทำให้เกิดกระบวนการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยใช้วิธีอบรมนิสัย จิตใจ ให้มีผู้ควบคุมเป็นที่เล็งคอยช่วยเหลือแนะนำความประพฤติในระยะหนึ่ง เพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถปรับตัวได้ ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และเป็นการแก้ไขผู้กระทำผิดควบคู่กันไป

2. ความหมายของการคุมประพฤติ

"การคุมประพฤติ เป็นวิธีการลงอาญาแก่ผู้กระทำผิดอย่างมีเงื่อนไข โดยผู้กระทำผิด ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนเดิม ภายใต้การสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งโดยปกติศาลเป็นผู้แต่งตั้งการคุมประพฤตินี้ไว้เป็นแบบของความเมตตาปรานี แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้แก้ไขตนเอง โดยอาศัยอิทธิพลของชุมชนมากกว่าการจำคุก" การคุมประพฤตินี้มุ่งหมายเพื่อการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิด หรือมีความประพฤติที่เสียหายเป็นรายบุคคลโดยไม่พรวดตัวผู้้นั้นจากชุมชนแต่ในขณะเดียวกันก็มุ่งป้องกันสังคมด้วยโดยผู้ถูกคุมประพฤติจะต้อง

ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ศาลกำหนดหากผิดเงื่อนไข หรือ พฤติกรรมไม่ดีขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดี ศาลก็อาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งในสถานหนักต่อไปก็ได้

3. วัตถุประสงค์ของการคุมประพฤติ

- 3.1 เพื่อคุ้มครองและป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม
- 3.2 เพื่อควบคุมป้องกันผู้กระทำผิดมิให้กระทำผิดซ้ำ
- 3.3 เพื่อให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี
- 3.4 เพื่อช่วยให้ผู้กระทำผิดสามารถช่วยเหลือตัวเองและใช้ชีวิตในสังคมได้เป็นพลเมืองดีและเสริมสร้างทรัพยากรในตัวผู้กระทำผิด อันได้แก่สนับสนุนแนะนำผู้กระทำผิดให้ใช้ความรู้ ความสามารถ ความถนัด มาเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพที่สุจริต

4. ประโยชน์ของการคุมประพฤติ

- 4.1 ช่วยเหลือศาลให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำนวนอย่างละเอียด และถูกต้องพร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อศาลจะได้ใช้ดุลพินิจว่าควรจะใช้มาตรการหรือวิธีการใดที่เหมาะสมกับจำเลยแต่ละคน
- 4.2 คุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรม
- 4.3 เป็นวิธีแก้ไขผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงเป็นรายบุคคล ที่ได้ผลดีกว่าการจำคุก
- 4.4 เป็นวิธีการแก้ไขบำบัดที่มีมนุษยธรรม โดยคำนึงถึงการแก้ไขบำบัดผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลและในชุมชนที่เขาอาศัยอยู่
- 4.5 เป็นวิธีการที่ส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดยังคงมีความสัมพันธ์กับครอบครัวของเขาตามธรรมชาติ คือทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูครอบครัวได้ตามปกติ
- 4.6 เป็นวิธีการที่ไม่ตัดอิสระภาพ ทำให้ผู้กระทำผิดสามารถประกอบอาชีพการงานต่อไปได้ เพื่อเลี้ยงตัวเอง เลี้ยงครอบครัว และเสียภาษีบำรุงรัฐได้อีกด้วย
- 4.7 เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้กระทำผิดสามารถหารายได้อย่างสุจริต และนำไปชดเชยแก่ผู้เสียหายได้ด้วย

4.8 เป็นวิธีการที่ประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากเพราะผู้กระทำผิดยังคงอยู่กับครอบครัวของเขาในชุมชน และใช้พนักงานคุมประพฤติคอยควบคุมสอดส่องจำนวนไม่มากนัก ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับ การจำคุกแล้ว ค่าใช้จ่ายในการคุมประพฤติถูกกว่ามากคือ ประมาณ 1 ใน 11 ส่วนของค่าใช้จ่ายในการจำคุก

4.9 เป็นวิธีที่ได้ผลดีกว่าการจำคุกที่ว่า ผู้ถูกคุมความประพฤติจะไม่ได้รับสมญาว่า "คนขี้คุก" และไม่ได้เรียนรู้สิ่งไม่ดีต่าง ๆ จากอาชญากรที่ควบคุม หรือกักขังอยู่ในคุก และดังนั้นจึงมีส่วนช่วยให้ผู้ถูกคุมประพฤติไม่มีนิสัยเป็นอาชญากรหรือกลับไปทำผิดซ้ำอีก

4.10 เป็นการลดความแน่นแออัดขัดเคียดในคุกลงได้มาก ดังนั้นจะทำให้การช่วยเหลือผู้ที่จำเป็นต้องได้รับวิธีการจำคุกได้ผลดีมากยิ่งขึ้น

4.11 เป็นการลดภาระของสังคมที่จะต้องคอยช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ครอบครัว หรือผู้สืบสันดานของผู้ถูกคุมความประพฤติ เพราะผู้ถูกคุมความประพฤดียังสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ตามปกติ

5. ประวัติการคุมประพฤติ

การคุมประพฤตินี้ ประเทศต่าง ๆ ได้ยอมรับกันอย่างแพร่หลายทั่วไปแล้วว่า เป็นวิธีการหนึ่งทางกฎหมาย ซึ่งได้ปฏิบัติกันมาเป็นเวลานานกล่าวคือ ในต้นศตวรรษที่ 17 ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำวิธีการรอกการกำหนดโทษ และรอกการลงอาญามาใช้ และปล่อยตัวผู้กระทำผิดไป โดยจะมีประกันตัว หรือไม่ก็ได้ ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการลดหย่อนผ่อนโทษแต่ประการเดียวเท่านั้น ยังไม่มีการแก้ไขผู้กระทำผิดแต่อย่างใด วิธีการนี้อาจนับเนื่องได้ว่าเป็นที่มาแห่งระบบการคุมประพฤติในสมัยหลัง ๆ ต่อมา อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าวนี้ก็ได้หยุดชะงักไปชั่วระยะหนึ่งจนถึงปี 1830 จึงได้มีการรื้อฟื้นนำระบบนี้มาใช้อย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากนักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาสมัยใหม่ได้มองเห็นคุณค่าของการคุมประพฤติที่มีต่อมนุษย์และสังคม ภายหลังจากต่อมาประเทศต่าง ๆ ก็ได้ยอมรับว่าการคุมประพฤติเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการบำบัดและแก้ไขบุคคลผู้กระทำผิด

การคุมประพฤติในประเทศอังกฤษได้เริ่มขึ้นในปี 1820 เป็นต้นมา กล่าวคือ ผู้พิพากษามณฑลลอริคเชียร์ ได้นำมาใช้กับเด็กกระทำผิดก่อน โดยการตัดสินพิพากษาจำคุก 1 วัน แล้วจึงมอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือครู โดยมีเงื่อนไขว่า ผู้ที่รับตัวเด็กคืนไปนั้นจะต้อง

รับผิดชอบดูแลควบคุมอบรม ตลอดจนสงเคราะห์ให้เด็กนั้นเป็นคนดีในอนาคต ต่อมาในปี ค.ศ.1841 ศาลที่เมืองเบอร์มิงแฮมก็นำวิธีการนี้มาใช้และขยายวิธีการปฏิบัติให้กว้างขวางขึ้นเช่น ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กให้คำมั่นสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการควบคุมดูแลเด็ก จัดเจ้าหน้าที่ควบคุมตรวจสอบความประพฤติของเด็กสืบเสาะความประพฤติและเรื่องราวของเด็ก โดยละเอียดก่อนมอบตัวคืนผู้ปกครอง วิธีการนี้ทำให้เกิดผลที่น่าพึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง จนได้กลายเป็นหลักในการคุมประพฤติในสมัยต่อมา นอกจากนั้นยังได้มีการตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการคุมประพฤติ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นรากฐานเป็นแบบฉบับของการคุมประพฤติโดยทั่วไปพระราชบัญญัติที่น่าจะได้นำมากล่าวคือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา ปี ค.ศ.1948 ซึ่งได้ตราขึ้นเพื่อเป็นการแก้ไขอุปสรรคข้อบกพร่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการนี้ โดยพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดว่าก่อนที่จะมีการคุมประพฤตินั้น จะต้องให้ศาลพิพากษาตัดสินว่าจำเลยได้กระทำความผิดเสียก่อน และให้ใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง โดยให้พิเคราะห์ถึงลักษณะความผิด อุปนิสัยใจคอความประพฤติ ฯลฯ ของจำเลย รวมทั้งกำหนดให้มีการตรวจร่างกายและจิตใจของผู้กระทำผิดด้วย

6. การคุมประพฤติในประเทศอังกฤษในปัจจุบัน

การคุมประพฤติในประเทศอังกฤษนั้น มีการแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติเป็นครั้งแรกใน ค.ศ.1876 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 100 กว่าปีแล้ว และได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลาจนการคุมประพฤติเป็นที่แพร่หลายนิยมใช้อย่างกว้างขวางทั่วไปในโลก

ศาลอังกฤษมีความเชื่อถือและเห็นคุณค่าของระบบคุมประพฤติอย่างมาก โดยได้ใช้การคุมประพฤติสำหรับอาชญากรรมทุกประเภท นับตั้งแต่การฆ่าคนตายโดยเจตนาไปจนถึงการกระทำผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ

ในการคุมประพฤติผู้กระทำผิด หากศาลทราบข้อมูลว่าผู้กระทำผิดคนใดไม่มีที่พักอาศัยที่เป็นหลักแหล่ง หรือมีปัญหาเกี่ยวกับคนในครอบครัว โดยศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า หากผู้กระทำผิดกลับไปอยู่กับครอบครัวก็จะเกิดผลเสียแก่ผู้กระทำผิด ศาลก็จะสั่งให้ผู้กระทำผิดซึ่งถูกสั่งคุมประพฤตินั้น ได้รับการบริการสงเคราะห์โดยรัฐมีการจัดตั้งหอพักทั่วประเทศสำหรับผู้กระทำผิดที่ได้รับการคุมประพฤติและผู้ต้องขังที่พ้นโทษซึ่งยังไม่มีที่พัก โดยอนุญาตให้พักอยู่ได้นานที่สุด 1 ปี ระหว่างเวลาที่พักอยู่ผู้พักก็จะได้รับความสะดวกและบริการอาหารเครื่องใช้เหมือนกับอยู่บ้าน

ของตนเอง มีบริการจัดหางานให้ทำหรือถ้าสามารถหางานทำเองได้แล้วมีรายได้ จึงจะเรียกเก็บค่าที่พักและค่าอาหารเป็นรายสัปดาห์ ขณะที่พักอยู่นั้น ผู้ถูกคุมประพฤตินี้จะได้รับการช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ประจำหอพักและได้รับการสอดส่องเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่คุมประพฤติจนกว่าจะพ้นระยะที่กำหนดโดยคำสั่งศาล

ในประเทศอังกฤษ การจัดที่พักสำหรับผู้กระทำผิดผู้ใหญ่ดังกล่าว เป็นที่ยอมรับของผู้พิพากษาว่าเป็นมาตรการที่ใช้แทนการจำคุกได้ดี และโดยที่ผู้ถูกคุมประพฤตินี้เมื่อมีงานทำมีรายได้ก็สามารถแบ่งเบาระยะค่าใช้จ่ายของตนเองในหอพักได้ วิธีนี้จึงทำให้รัฐสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายผู้กระทำผิดน้อยกว่า การลงโทษจำคุกเป็นการประหยัดรายจ่ายให้แก่รัฐอย่างมาก

ในวันสุดสัปดาห์ แผนกควบคุมประพฤติดำเนินโครงการบริการชุมชนในลอนดอน จะทำหน้าที่ควบคุม ดูแล ผู้กระทำผิดที่ได้รับการคุมประพฤตินานหลายร้อยคน ให้ออกไปทำงาน อันเป็นประโยชน์แก่สาธารณะและงานกุศลต่าง ๆ เป็นการเสียสละแรงงานทำงานให้ผู้ถูกคุมประพฤตินี้รู้จักเสียสละ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่สังคม และรู้จักภูมิใจว่าตนเองมีค่า และเป็นผลดีแก่ภาพพจน์ของผู้กระทำผิด ทำให้สังคมมีทัศนคติที่ดีต่อพวกเขา¹¹

ในประเทศสหรัฐอเมริกา งานคุมประพฤตินี้ได้เริ่มขึ้นในปี 1841 โดย นายจอห์น ออกัสตัส (John Augustus) ช่างทำรองเท้าแห่งเมืองบอสตัน มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ได้เป็นผู้ริเริ่มขึ้นในรูปลักษณะของงานอาสาสมัคร นายจอห์น ออกัสตัส เป็นสมาชิกขององค์การกุศลองค์การหนึ่ง ที่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลผู้ติดสุรา เขาจึงมีความสนใจเกี่ยวกับบุคคลประเภทนี้อย่างมาก เขาได้พบว่ามีคนเสพสุรามึนเมาและถูกส่งฟ้องศาล เมื่อศาลสั่งปรับก็ไม่มีเงินเสียค่าปรับ จึงเป็นผลให้ต้องถูกจำคุกหรือถูกกักขังแทน นายจอห์น ออกัสตัส จึงได้ยื่นมือเข้าช่วยเหลือโดยขอประกันตัวผู้ต้องหาออกมา และรับรองต่อศาลว่าเขาจะนำตัวผู้ต้องหามาศาลตามวันกำหนดนัดในระหว่างประกันตัวออกไปนี้ก็ได้ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่บุคคลดังกล่าวที่จะทำได้ เช่นหางานให้ทำ ให้การสงเคราะห์ครอบครัว ฯลฯ เป็นต้น เมื่อบุคคลนั้น ๆ สามารถกลับตัวได้แล้ว เขาก็นำตัวกลับไปศาลเพื่อถอนประกันพร้อมทั้งรายงานให้ศาลทราบถึงความประพฤติของบุคคลนั้น ศาลเองก็เกิดความพึงพอใจในปฏิบัติของ นายจอห์น ออกัสตัส มากจึงตัดสินลงโทษปรับเพียงเล็กน้อย เป็นเงินเพียง 1 เซ็นต์¹²

ด้วยวิธีการดังกล่าว นายจอห์น ออกัสตัส จึงสามารถให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลได้เป็นจำนวนมาก นอกจากพวกเมาสูราแล้ว เขาก็ยังได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้กระทำผิดคดีอื่น ๆ ที่

ศาลยอมให้มีการประกันตัวได้ เช่น หลุยส์โซเกรณี เป็นต้น เขาได้ปฏิบัติงานอาสาสมัครดังกล่าว โดยได้อุทิศตน อุทิศเวลาและอุทิศทรัพย์สินเงินทองของเขาเพื่อกิจการนี้เป็นเวลาถึง 18 ปี ตลอดระยะเวลาดังกล่าวได้มีผู้รับการสงเคราะห์จากเขาทั้งหมดเป็นจำนวนถึง 1,946 คน นับว่าเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของเขา จนได้รับการยกย่องว่าเขาคือ "บิดาแห่งงานคุมประพฤติ" หลังจากที่เขาถึงแก่กรรมแล้ว ปี 2421 รัฐแมสซาชูเซตส์ ได้ออกกฎหมายคุมประพฤตินับแรก ต่อมาปี 2500 ทุกรัฐในอเมริกาต่างก็ออกกฎหมายคุมประพฤติผู้ใหญ่และระบบคุมประพฤติผู้ใหญ่ใช้ทั่วกัน ต่อมาประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นยุโรปก็ได้้นำระบบคุมประพฤตินำมาใช้ในประเทศโดยมีประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่ได้นำมาใช้พร้อมทั้งได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการนี้ขึ้นด้วย แต่เนื่องจากได้มีอุปสรรคบางประการงานคุมประพฤตินี้จึงมิได้มีการพัฒนาการและบังเกิดผลเช่นเดียวกับในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามประเทศต่าง ๆ ในยุโรปก็ได้พยายามนำแนวความคิดและวิธีการของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเป็นแม่บทได้มีการปรับปรุง แก้ไข ดัดแปลง และบังคับใช้ จนทำให้เกิดผลในการดำเนินงานดีขึ้น

7. การคุมประพฤติในประเทศอเมริกาในปัจจุบัน

การคุมประพฤติของอเมริกา เริ่มมีขึ้นในปี ค.ศ. 1841 จนถึงปัจจุบัน ขณะนี้ในประเทศอเมริกากำลังตื่นตัวเรียกร้องให้ศาลและราชทัณฑ์ใช้วิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำให้มากขึ้น การใช้วิธีคุมประพฤติผู้กระทำผิดจึงขยายกว้างและแพร่หลายมากขึ้นเรื่อยๆ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีการตั้งข้อจำกัดและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการใช้วิธีการคุมประพฤติแก่ผู้กระทำผิดบางประเภทไว้อย่างเคร่งครัดได้แก่ผู้กระทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์หรือฆ่าคนตาย ทำร้ายผู้อื่นจนบาดเจ็บสาหัส และการกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ

เงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งของการคุมประพฤติผู้กระทำผิดในอเมริกา คือเงื่อนไขให้ผู้กระทำผิดจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่มีการใช้กันอยู่ในหลายมลรัฐ และในกรณีพนักงานคุมประพฤติจะเป็นตัวกลางเจรจาไกล่เกลี่ย เชื่อมโยง จำนวนเงินในการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยหลักการแล้วจะพยายามให้ผู้กระทำผิดที่จะได้รับการคุมประพฤติได้จ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย แม้ในบางส่วนก็ยังดี นอกจากนี้ศาลยังเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายในการคุมประพฤติจากผู้ได้รับการคุมประพฤติ บางรัฐก็เก็บเพียง 3 ดอลลาร์ บางรัฐก็สูงถึง 50 ดอลลาร์ (พ.ศ.2522)

การคุมประพฤติในอเมริกานั้น มีศาลหลายแห่งรวมทั้งประชาชนบางกลุ่มก็มีความเห็นว่าผู้กระทำผิดที่จะได้รับการคุมประพฤตินั้นควรจะได้รับโทษจำคุกระยะสั้นก่อน แล้วจึงปลดปล่อยให้ได้รับการคุมประพฤติด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้กระทำผิดควรได้สัมผัสการจำคุกบ้างจะเกิดความเข็ดหลาบ เรียกว่า "เป็นการลงโทษแบบผสมผสาน" แต่ความคิดในการทำดังกล่าวได้รับการคัดค้านอย่างมากจากฝ่ายราชทัณฑ์ของอเมริกา โดยให้เหตุผลว่าการจำคุกระยะสั้นจะทำให้ผู้กระทำผิดสูญเสียเวลา รายได้และโอกาสขาดความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน การจำคุกนั้นแม้จะเพียงระยะสั้นก็อาจจะทำให้เสียคนไปได้ และทำให้ผู้กระทำผิดมีความรู้สึกและทัศนคติไปในทางลบ เมื่อพ้นโทษก็จะถูกสังคมตราหน้าเป็นปมด้อยดังนั้นวิธีการผสมผสานดังกล่าวจึงมีผลเสียมากกว่าผลดี ฝ่ายราชทัณฑ์ที่ค้านนี้มีความเห็นว่า ศาลควรใช้วิธีการคุมประพฤติเพียงอย่างเดียว ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้กระทำผิดควรได้รับการลดหย่อนผ่อนผันโทษ⁸³

ในส่วนระดับมลรัฐนั้นหลายมลรัฐก็เคยให้การสนับสนุนแก่ส่วนท้องถิ่นในการคุมประพฤติผู้กระทำผิดทั้งเด็กและเยาวชน เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนียให้เงิน 3,000 เหรียญสหรัฐแก่ท้องถิ่นต่อผู้ถูกคุมประพฤติ 1 คน ทั้งนี้เพื่อให้ท้องถิ่นใช้วิธีการคุมประพฤติอย่างได้ผลและขยายขอบเขตออกไปให้มาก

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้วิธีการคุมประพฤติและการแก้ไขบำบัดในชุมชนอย่างอื่นอย่างกว้างที่สุด

ปัจจุบันวิธีการคุมประพฤติได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก

8. การคุมประพฤติในประเทศไทย

กระทรวงยุติธรรมไทยได้นำระบบคุมประพฤติผู้กระทำผิดมาใช้ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2495 แต่ใช้เฉพาะกับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนเท่านั้น ซึ่งปรากฏว่าได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดีตลอดมาจึงได้มีแนวความคิดที่จะนำระบบนี้มาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่บ้าง และต่อมาได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 มาตรา 56-58 โดยให้อำนาจศาลใช้วิธีการคุมความประพฤติกับจำเลยที่ศาลรอการลงโทษไว้ แต่บทบัญญัตินี้ไม่มีผลในทางปฏิบัติ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องนี้

จนกระทั่งในปี พ.ศ.2519 กระทรวงยุติธรรมได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการนำระบบคุมประพฤติผู้ใหญ่มาใช้ในทางปฏิบัติโดยในปี พ.ศ.2522 ได้มีการประกาศใช้ "พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2522" ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของ "พนักงานคุมประพฤติ" และได้มีการจัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลางขึ้นเป็นหน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ (เทียบเท่ากรม) เพื่อให้มีหน้าที่โดยตรงในการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยเปิดดำเนินการเป็นครั้งแรกในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2522 ต่อมารัฐได้มีนโยบายขยายสู่ส่วนภูมิภาคและได้ดำเนินการในส่วนภูมิภาคตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 เป็นต้นมา

การคุมความประพฤติ การคุมความประพฤติบุคคลในประเทศไทยอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ⁶⁴

8.1 การคุมประพฤติบุคคลตามคำสั่งศาล

8.2 การคุมประพฤติบุคคลหลังจากศาลสั่งลงโทษจำคุกไปแล้ว

การคุมประพฤติบุคคลตามคำสั่งศาล แบ่งออกได้อีก 2 ประเภทคือ

ก. การคุมประพฤติผู้ใหญ่

ข. การคุมประพฤติเด็กและเยาวชน

ก. การคุมประพฤติผู้ใหญ่ (Adult Probation) กฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจไว้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56-58 และพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2522 ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรม และพนักงานคุมประพฤติ รวมทั้งขั้นตอนในการดำเนินงานคุมประพฤติกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจศาลสั่งคุมความประพฤติได้เฉพาะกรณีที่ศาลรอกำหนดโทษหรือรอกำหนดโทษ ซึ่งจะเป็นคดีความผิดเล็กน้อยที่ศาลลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกและในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรมสุขภาพ

ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความคิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้ที่มีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

จากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การรอการลงโทษจำคุกหรือการรอการกำหนดโทษจำคุก ซึ่งศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดไว้ดังนี้คือ

1. ความผิดที่ได้กระทำนั้นเป็นความผิดซึ่งมีโทษจำคุก
2. ความผิดนั้นศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี
3. ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
4. มีเหตุที่ศาลเห็นสมควรให้รอการลงโทษ

หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีข้อสังเกตดังนี้⁸⁵

1. ความผิดที่ได้กระทำนั้นเป็นความผิดซึ่งมีโทษจำคุก
การที่ศาลจะสั่งรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษได้จะต้องเป็นโทษจำคุกเท่านั้น โทษอย่างอื่นเช่น ประหารชีวิต กักขัง ปรับ หรือริบทรัพย์สิ้น จะรอการลงโทษไม่ได้
2. ความผิดนั้นศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี
ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี นี้หมายถึง โทษจำคุกที่จะลงจริง ๆ หลังจากที่มีการเพิ่มโทษหรือลดโทษแล้วจะมีโทษปรับหรือริบทรัพย์สิ้นด้วยหรือไม่ ศาลก็รอการลงโทษไว้ได้ นอกจากนี้ถึงแม้ว่าโจทก์จะฟ้องจำเลยว่ากระทำความผิดหลายกระทงในคดีเดียวกัน ถ้าศาลพิพากษาลงโทษจำคุกหลายกระทง เช่น ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 3 กระทง โทษจำคุกแต่ละกระทงไม่เกิน 3 ปี ศาลรอการลงโทษได้ (ฎีกาที่ 1594/2523 ฎีกาที่ 1989/2523)
3. ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หมายความว่าจำเลยไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อนคดีที่ศาลกำลังจะพิพากษา ซึ่งคดีที่จำเลยได้รับโทษจำคุกนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นการกระทำความผิดก่อนคดีที่ศาลพิพากษา ถ้าปรากฏว่าก่อนศาลจะพิพากษาคดีนี้จำเลยกำลังรับโทษจำคุกอยู่ศาลก็รอการลงโทษไม่ได้ การรอการลงโทษถ้าบุคคลนั้นเคยได้รับโทษจำคุกมาแล้ว ถ้าไม่ใช่ความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ จะรอการลงโทษไม่ได้

การได้รับโทษจำคุกมาก่อน หมายถึงบุคคลนั้นเคยได้รับโทษจำคุกมาจริง ๆ แม้จะจำคุกเพียง 1 วัน หรือพ้นโทษมานานหลายสิบปีหรือแม้จะถูกจำคุกขณะอายุยังไม่เกิน 17 ปี ศาลก็รอการลงโทษบุคคลนั้นไม่ได้

กฎหมายได้กำหนดเฉพาะเคยได้รับโทษจำคุก ถ้าเคยต้องโทษอื่น เช่น กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ก็ถือว่าไม่เคยได้รับโทษจำคุก หรือกรณีศาลอ่านคำพิพากษาแล้วหลังจากจำเลยเพราะจำเลยหลบหนีศาลได้ออกหมายจับ และไม่ได้ตัวมาฟังคำพิพากษาในกำหนดหนึ่งเดือน ถ้ายังไม่ได้ตัวจำเลยมารับโทษจำคุกตามคำพิพากษาจนเกินกำหนดเวลาอันเป็นการล่วงเลยการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98 ก็ถือว่าบุคคลนั้นไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน

หรือกรณีที่บุคคลนั้นเคยถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกแต่ศาลเปลี่ยนโทษเป็นกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 23 หรือกรณีศาลพิพากษาลงโทษจำคุกแต่ยกโทษจำคุกคงให้ปรับอย่างเดียว (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 55) หรือบุคคลนั้นเคยถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม แต่โทษจำคุกนั้นศาลให้รอการลงโทษไว้ แล้วมากระทำความผิดอีกจะในระหว่างระยะเวลาที่ศาลกำหนดหรือพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ถ้ามีเหตุสมควรศาลก็รอการลงโทษให้อีกได้ เพราะถือว่าบุคคลดังกล่าวยังไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน

4. มีเหตุที่ศาลเห็นเป็นการสมควรให้รอการลงโทษ

แม้จะเข้าหลักเกณฑ์ 3 ประการข้างต้นแล้ว ก็ยังมีหลักเกณฑ์ที่จะต้องคำนึงอีกคือต้องมีเหตุที่ศาลเห็นสมควรให้รอการลงโทษซึ่งอาจมีเพียงเหตุเดียวหรือหลายเหตุประกอบกันก็ได้ เป็นดุลพินิจของศาลถ้าศาลเห็นสมควรให้รอการลงโทษไม่ใช่เรื่องบังคับให้ศาลต้องรอการลงโทษเมื่อมีเหตุที่กำหนดไว้เสมอไป เหตุเหล่านั้นได้แก่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด สภาพของความผิดและเหตุอื่นอันควรปราณี ซึ่งได้แก่

(1) อายุ จำเลยมีอายุน้อย ยังไม่มีความรับผิดชอบ หรืออายุมากและสติปัญญาอาจเสื่อมหรืออายุมากแต่เพิ่งกระทำความผิดครั้งแรก

(2) ประวัติ เป็นผู้มีประวัติหรือไม่ดีมาก่อน
(3) ความประพฤติ มีความประพฤติดีมาก่อนหรือไม่
(4) สถิติปัญหา เป็นผู้มีสถิติปัญหาอ่อนหรือต่ำจนเป็นเหตุให้ถูกชักจูงได้ง่าย
(5) การศึกษาอบรม พื้นฐานการศึกษาตลอดจนได้รับการอบรมด้านศีลธรรมจรรยา มาแล้วหรือไม่

(6) สุขภาพ มีสุขภาพไม่สมประกอบหรือพิการ
(7) ภาวะแห่งจิตใจ เป็นคนมีจิตใจปกติเช่นปุถุชนหรือไม่ หรือขณะกระทำความผิด เป็นผู้มีสถิติปัญหาวิปลาสนหรือไม่ รู้ผิดชอบหรือไม่ หรือเป็นคนคุ้มค้ำคุ้มร้าย

(8) นิสัย แสดงถึงการกระทำเป็นประจำจนเป็นปกตินิสัย ในกรณีที่จำเลยมีนิสัยดี โดยตลอด น่าจะเป็นเหตุให้พิจารณารอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษได้

(9) อาชีพ ถ้าจำเลยประกอบอาชีพสุจริตและไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม ก็ควรให้การพิจารณาในทางเป็นคุณ

(10) สิ่งแวดล้อม คือว่าในกรณีหรือขณะกระทำความผิดนั้นสภาพสิ่งแวดล้อมของ จำเลยเป็นอย่างใด เพราะถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นโทษ ก็ควรได้รับการพิจารณาในทางที่เป็น คุณ

(11) สภาพความคิด จะต้องพิจารณาว่าสภาพของความคิดร้ายแรงเพียงใด จำเลย กระทำผิดโดยเจตนาไตร่ตรองไว้ก่อนหรือไม่ จำเลยพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งการกระทำผิด หรือไม่ จำเลยเป็นผู้ชายข่มเหงหญิง เด็กที่อ่อนแอหรือคนแก่ชรา ทำให้ความคิดมีสภาพรุนแรง ขึ้นหรือไม่ ถ้าศาลจะรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษจำเลย จะเป็นเหตุให้บุคคลอื่นเอาเป็น ตัวอย่าง หรือความคิดนั้นไม่เป็นการกระทำที่ขัดศีลธรรมและความสงบเรียบร้อยอย่างร้ายแรง ก็ควรได้รับการพิจารณา

(12) เหตุอันควรปรานีอย่างอื่น อาจได้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โสดเขลาเขา ปัญญา ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาแต่ก่อนรู้สึกความผิดและพยายามบรรเทา ผลร้ายแห่งความผิดนั้น เช่น การชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายแล้วผู้เสียหายไม่คิดใจเอาความ หรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา

เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กล่าวมาข้างต้น ศาลเห็นสมควรรอการลงโทษหรือรอการ กำหนดโทษไว้โดยศาลจะต้องกำหนดไว้ในคำพิพากษาว่าให้รอไว้เป็นระยะเวลาเท่าใด ซึ่งขึ้นอยู่กับ

กับดุลพินิจของศาลแต่ต้องไม่เกิน 5 ปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษาในระหว่างที่ศาลรอการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแล้วแต่รอการลงโทษ ศาลมีอำนาจวางเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติหรือไม่ก็ได้ ซึ่งแต่เดิมมานั้นศาลรอการลงโทษอย่างเดียวโดยไม่กำหนดเงื่อนไข เพราะไม่มีพนักงานคุม ประพฤติเมื่อมีพนักงานคุมประพฤติแล้วศาลจึงสามารถใช้วิธีการคุมประพฤติโดยกำหนดเงื่อนไข เพื่อคุมความประพฤติได้

เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคสอง ซึ่ง ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อก็ได้ มีดังนี้คือ

(1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะ ได้สอบถามแนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการ ประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคม หรือสาธารณประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงาน และผู้กระทำความผิดเห็นสมควร

(2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

(3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใด อันอาจนำไปสู่การกระทำความ ผิดในทำนองเดียวกัน

(4) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือ จิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(5) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้ กระทำความผิดกระทำ หรือโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก

(หมายเหตุ เป็นข้อความตามพระราชแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ.2532 มาตรา 3 ยกเลิกความในวรรคสอง ของมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ตาม ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 106 ตอนที่ 127 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2532

เงื่อนไขดังกล่าวเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติที่จะเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะแก่ ศาลว่าควรใช้วิธีการเงื่อนไขอย่างไรในการคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดจึงจะเหมาะสมเป็น ดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามข้อเสนอของพนักงานคุมประพฤติ หรือไม่ก็ได้

ในกรณีที่ศาลกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดแล้ว ต่อมาผู้นั้น มีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือเลวก็ได้ ประมวลกฎหมาย

อาญา มาตรา 56 วรรคสาม ได้ให้อำนาจศาลที่จะแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดที่ยังไม่ได้กำหนดเพิ่มเติมไว้ก็ได้

ในกรณีที่ผู้ถูกคุมประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 57 ได้กำหนดมาตรการที่จะนำมาใช้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติไว้สองประการคือ

1. ให้ศาลตัดเดือนผู้ถูกคุมความประพฤติ
2. ศาลอาจลงโทษจำคุกตามที่ศาลรอกการลงโทษหรือกำหนดการลงโทษที่ยังไม่ได้กำหนดก็ได้

ถ้าผู้ถูกคุมความประพฤติไปกระทำความผิดขึ้นใหม่ในระหว่างที่ศาลกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติไม่ว่าจะเป็นความผิดประเภทเดียวกันกับความผิดที่ศาลสั่งคุมความประพฤติหรือไม่ก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 58 ได้บัญญัติว่า "เมื่อความปรากฏแก่ศาลเองหรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่า ภายในเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา 56 ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาได้กระทำความผิดอันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษและศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดนั้น ให้ศาลที่พิพากษาคดีหลัง กำหนดโทษที่รอกการกำหนดไว้ในคดีก่อนบวกเข้ากับโทษในคดีหลังหรือบวกโทษที่รอกการลงโทษไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษในคดีหลังแล้วแต่กรณี

(หมายเหตุ เป็นข้อความตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ.2532 มาตรา 4 ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 58 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 106 ตอนที่ 127 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2532

ข. การคุมประพฤติเด็กและเยาวชน (Juvenile Probation)

ก่อนที่จะกล่าวถึงการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนนั้นขอทำความเข้าใจ คำว่า "เด็ก" กับ "เยาวชน" เสียก่อน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

"เด็ก" หมายความว่าบุคคลอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์

"เยาวชน" หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

มาตรา 5 คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น

ดังนั้นการนับอายุเด็กและเยาวชนให้นับวันที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ซึ่งการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนแบ่งออกได้เป็น 2 กรณีคือ

1. กรณีเด็กและเยาวชนไม่มีความผิด
2. กรณีเด็กและเยาวชนมีความผิด

1. กรณีเด็กและเยาวชนไม่มีความผิด

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนกรณีไม่มีความผิด คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 65, 100 และ 101

ในกรณีที่ศาลปล่อยเด็กหรือเยาวชนไปเพราะโจทก์ถอนฟ้องหรือศาลพิพากษายกฟ้อง เพราะเด็กหรือเยาวชนไม่มีความผิด แต่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีความประพฤติไม่เหมาะสม เมื่อคำนึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนแล้วเห็นว่าเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนแล้ว เห็นว่ามีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษาดังต่อไปนี้

(1) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันจะจงใจให้เด็กหรือเยาวชนประพฤตินั้น

(2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย

(3) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคนหาสมาคมกับบุคคลหรือประเภทบุคคลที่ศาลเห็นไม่สมควร

(4) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนกระทำการใดอันจะจงใจให้เด็กหรือเยาวชนนั้นประพฤตินั้น

(5) ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาลหรือพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายเป็นครั้งคราว

(6) ให้เด็กหรือ เยาวชนไปศึกษา เข้าร่วมการฝึกอบรม หรือประกอบอาชีพเป็นลักษณะ สำหรับระยะเวลาที่ศาลกำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติจะต้องไม่เกินกว่าเด็ก

หรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ให้พนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์มีอำนาจสอดส่องทำรายงานเสนอศาล

เงื่อนไขที่ศาลกำหนดเพื่อคุมความประพฤติเด็กหรือเยาวชนเมื่อมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลง ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อใดข้อหนึ่งหรือทุกข้อก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจดักเตือนหรือส่งตัวเด็กและเยาวชนไปกักและอบรมในสถานพินิจหรือสถานฝึกอบรมที่ได้รับอนุญาตเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปีก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

ข้อสังเกต จะเห็นว่าในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่มีความผิด แต่ศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควรเมื่อศาลอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องหรือศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลย ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กหรือเยาวชนได้โดยมิต้องรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษซึ่งต่างกับกรณีการคุมประพฤติผู้ใหญ่

2. กรณีเด็กหรือเยาวชนมีความผิด

เด็กหรือเยาวชนมีความผิดแต่ศาลเห็นว่าการวางเงื่อนไขคุมความประพฤติจะเป็นผลดีแก่เด็กและเยาวชนยิ่งกว่าการลงโทษหรือใช้วิธีการฝึกและอบรม มีกฎหมายที่ให้อำนาจในการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนดังนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56-58, 74-75 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 102, 105 และ 106 ซึ่งเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติได้คือ

- 2.1 กรณีศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่
- 2.2 กรณีรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ
- 2.3 กรณีที่ศาลให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปฝึกอบรมหรือกักและอบรมภายหลังได้รับการปล่อยตัว

2.1 กรณีศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย

ในกรณีที่เด็กอายุเกิน 7 ปี แต่ไม่เกิน 14 ปี กระทำผิดกฎหมายอาญานั้นกฎหมายไม่ลงโทษ แต่ให้อำนาจศาลจัดการแก่เด็กตามสมควร หรือกรณีอายุเกินสิบสี่ปีแต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี กระทำผิดกฎหมายอาญา แต่ศาลเห็นว่ายังไม่ควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ศาลมีอำนาจจัดการตามสมควร (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74-75) แล้วศาลจัดการโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่นั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (3) และศาลได้กำหนดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56

2.2 กรณีรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 106 ประกอบกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิพากษาให้รอกการกำหนดหรือรอกการลงโทษเด็กหรือเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญาก็ได้ แม้ว่า

(1) เด็กหรือเยาวชนนั้นได้เคยรับโทษจำคุกหรือโทษอย่างอื่น ตามคำพิพากษามาก่อนแล้ว

(2) โทษจะลงแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุก

ข้อสังเกต จะเห็นได้ว่าในกรณีคืออาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษได้ถึงแม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะเคยได้รับโทษจำคุกมาแล้วและโทษที่จะลงแก่เด็กและเยาวชนแม้ไม่ใช่โทษจำคุกก็ตาม ศาลก็มีอำนาจรอกการลงโทษได้ และในกรณีที่ศาลจะลงโทษจำคุกเกินกว่าสองปี ศาลก็มีอำนาจรอกการลงโทษกำหนดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติตามมาตรา 56 วรรคสองได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแตกต่างจากการคุมประพฤติผู้ใหญ่ (ดูรายละเอียดในเรื่องการคุมประพฤติผู้ใหญ่)

2.3 กรณีที่ศาลให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปฝึกอบรมหรือกักและอบรมภายหลังได้รับการปล่อยตัว

2.3.1 กรณีเด็กหรือเยาวชนมีความผิด ศาลพิพากษาส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมในสถานพินิจหรือส่งตัวไปยังสถานศึกษาหรือสถานฝึกและอบรมที่

ได้รับอนุญาต โดยกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ ศาลจะปล่อยตัวไปในระหว่างระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงนั้น โดยวางเงื่อนไขคุมความประพฤติกำหนดระยะเวลาไว้แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดศาลมีอำนาจออกหมายเรียกหรือหมายจับเด็กหรือเยาวชนนั้นมาตักเตือนหรือส่งเด็กหรือเยาวชนนั้นไปกักและอบรมหรือฝึกอบรมในสถานพินิจหรือสถานฝึกอบรมที่ได้รับอนุญาตแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเวลาเกินหนึ่งปีก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกำหนดระยะเวลาที่เหลืออยู่และต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 105)

2.3.2 กรณีเด็กหรือเยาวชนมีความผิดศาลพิพากษาให้ส่งตัวไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมในสถานพินิจหรือสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรมที่ได้รับใบอนุญาต ได้รับการปล่อยตัวเพราะครบตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดหรือตามที่ศาลมีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลง ถ้าศาลทราบเองหรือผู้อำนวยการสถานพินิจหรือผู้ปกครองสถานศึกษาร้องขอว่าสมควรกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติได้ โดยกำหนดระยะเวลาไว้แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดศาลจะส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมในสถานพินิจหรือฝึกอบรมแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปีก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 102)

9. หน้าที่และวิธีดำเนินงานของพนักงานคุมประพฤติ

พนักงานคุมประพฤตินี้มีหน้าที่สำคัญซึ่งถือเป็นหน้าที่หลัก 2 ประการ คือหน้าที่สืบเสาะและรายงานกับสอดส่องและควบคุม นอกจากนี้ก็ยังมีหน้าที่แนะนำช่วยเหลืออื่น ๆ อีก

9.1 การสืบเสาะและรายงาน⁶⁶

เมื่อศาลพบว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามที่ฟ้องก่อนที่ศาลจะพิพากษาคดี เพื่อกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับจัดการกับจำเลยคนนั้น ในกรณีความผิดไม่ร้ายแรง และจำเลยยินดีรับการคุมประพฤติ ศาลจะสั่งให้พนักงานคุมประพฤติประมวลข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวจำเลยและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แล้วรายงานให้ศาลทราบ โดยใช้เวลาพอควรแล้วศาลจึงจะกำหนดวันพิพากษาคดี

นั่น หน้าทีแรกของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติคือการสืบเสาะข้อเท็จจริงทางสังคมเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดแทนศาล ควรจะเน้น ณ ที่นี้ด้วยว่า การสืบเสาะข้อเท็จจริงทางสังคมไม่ใช่จะจำเป็นเฉพาะเมื่อจะพิจารณาเรื่องคุมประพฤติเท่านั้น แต่จำเป็นสำหรับทุกกรณีที่ผู้พิพากษาเห็นว่า การได้ข้อมูลเพิ่มเติมจะช่วยให้สามารถตัดสินใจในแนวที่เหมาะสมที่สุดแก่ผู้กระทำผิด

การสืบเสาะข้อเท็จจริงทางสังคมคลุมถึงอะไรบ้างและมีความมุ่งหมายอย่างไร รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงทางสังคมควรละเอียดที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยของผู้กระทำผิดภูมิหลังของครอบครัว ทักษะคดีของผู้กระทำผิดที่มีต่อครอบครัวทำที่ของสมาชิกในครอบครัวต่อผู้กระทำผิดประวัติการศึกษาหรือการทำงานกิจการในยามว่างทัศนคติในการทำงาน ทัศนคติต่อการกระทำผิดของตนเอง ทัศนคติและความรู้สึกต่อการลงโทษหรือการปรับสภาพที่เคยได้รับจากการกระทำผิดครั้งก่อนๆ ประวัติโดยละเอียดเกี่ยวกับสภาพทางร่างกายและจิตใจ การประเมินบุคลิกภาพและอุปนิสัย และท้ายที่สุดถ้าเป็นเรื่องของการพิจารณาการคุมประพฤติให้ความเห็นด้วยว่า ผู้กระทำผิดมีแนวโน้มที่จะดีขึ้นภายใต้การควบคุมดูแลหรือไม่ และระบุด้วยว่า ควรกำหนดเงื่อนไขพิเศษอย่างใดบ้างหรือไม่ในคำสั่งคุมประพฤติของศาล ผู้พิพากษาในประเทศอังกฤษ ยอมให้เจ้าหน้าที่คุมประพฤติบันทึกข้อเสนอแนะว่าควรดำเนินการอย่างใดเกี่ยวกับการตัดสินใจเพิ่มเติมมาในรายงานเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลด้วย

9.2 รายงานของพนักงานคุมประพฤติ

(Presentence Investigation Report)

พนักงานคุมประพฤติหลังจากที่ได้รับมอบหมายจากศาลแล้ว จะดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงทุกอย่างเกี่ยวกับจำเลย เช่น อายุ ระดับการศึกษา การทำงาน การรับราชการทหาร สถานสภาพการสมรส สถานะเศรษฐกิจ ประวัติการกระทำผิด ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ลักษณะของความผิดในปัจจุบันและพฤติการณ์ในการกระทำผิด เป็นต้น

โดยสอบปากคำจำเลย ตรวจสอบใบสูติบัตร สำเนาทะเบียนบ้าน หรือสำเนาบัตร ใบสุทธิหรือประกาศนียบัตร ใบรับรองความประพฤติหรือการรับจ้างทำงาน เป็นต้น เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้ว พนักงานคุมประพฤติจะต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วน แล้วเรียบเรียงเขียนเป็นรายงานให้หน้าอ่านและเข้าใจง่าย จุดไหนที่ควรเน้นก็เน้นให้เห็นชัดในท้ายรายงาน (ถ้าศาลมีคำสั่ง) พนักงานคุมประพฤติจะเขียนข้อเสนอแนะว่าศาลควรจะใช้มาตรการชนิด

ใด เช่น จำคุกหรือคุมประพฤติ หรือมาตรการแก้ไขบำบัดในชุมชนอย่างอื่นเพื่อเสนอต่อศาลด้วย ส่วนศาลจะพิจารณาข้อเสนอแนะของพนักงานคุมประพฤติหรือไม่เป็นเรื่องดุลพินิจของศาล

การทำรายงานดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ รายงานนี้จะเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจ เพราะเป็นรายงานเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงซึ่งจะช่วยในการวินิจฉัยอย่างมีเหตุผล ทำให้การตัดสินใจของศาลเป็นไปได้ศึกษาข้อมูล มิใช่เพียงการคาดคะเนแบบเดา ๆ เอาเท่านั้น

สิ่งที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องรายงานนี้ก็คือพนักงานคุมประพฤติต้องพยายามหารายละเอียดที่เป็นประโยชน์ เป็นหลักฐานเกี่ยวกับผู้ต้องหาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และต้องพึงเส็งในแง่ที่ว่าผู้ต้องหาเหตุการณืต่าง ๆ อย่างไร สภาพและความยากเข็ญทั้งหลายเหล่านี้มีความหมายอย่างไรแก่ตัวเขาภาพชีวิตเท่าที่เขามองเห็นด้วยตัวของเขาเอง วิธีการที่เขาจะดำเนินการต่อไปรวมทั้งทัศนคติต่าง ๆ ที่เขามีต่อสิ่งเหล่านี้⁸⁷

ความสำคัญของรายงานก่อนศาลพิพากษาคดี สำนักงานบริหารของศาลสหรัฐอเมริกา ได้ระบุว่า Presentence Investigation Report เป็นเอกสารฉบับแรกในการบริหารงานตุลาการและงานแก้ไขบำบัดรายงานนี้มีความสำคัญอยู่ 5 ประการ

(1) ช่วยให้ศาลกำหนดคำพิพากษาที่เหมาะสม เช่น ควรจะคุมประพฤติหรือใช้วิธีแก้ไขบำบัดในชุมชนอย่างอื่นหรือควรจำคุกในกรณีจะลงโทษจำคุก ควรจะลงโทษจำคุกจำเลยมากน้อยเพียงไร ภายในขอบเขตขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้

(2) ช่วยเหลืองานราชทัณฑ์ หรือเรือนจำ ในการแยกประเภทผู้กระทำความผิดในการแก้ไขบำบัดผู้กระทำความผิดและการวางแผนปลดปล่อย

(3) ให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่คณะกรรมการพักการลงโทษสำหรับประกอบการพิจารณา

(4) ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในกระบวนการแก้ไขบำบัดและสอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติในระหว่างการคุมประพฤติและการพักการลงโทษ ว่าผู้กระทำความผิดควรจะได้รับ การสอดส่องและความช่วยเหลือมากน้อยแค่ไหน ควรจะให้ผู้ถูกคุมความประพฤติเข้าร่วมในแผนการแก้ไขบำบัดตัวเขาอย่างไร เป็นต้น

(5) เป็นแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยอย่างมีระบบ ทั้งเพื่อประโยชน์
สำหรับการบริหารงานคุมประพฤติและเพื่อสนับสนุนวิชาการในด้านนี้ด้วย

9.3 การควบคุมสอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติ

หน้าที่ควบคุมและสอดส่องเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ หลังจากที่ศาลพิพากษาให้รอการลงโทษพร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติ เพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดอีก การคุมประพฤตินี้ได้มีความหมายเพียงการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับตัวอีกครั้งหนึ่ง แต่หมายรวมถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยการควบคุมสอดส่องและการแก้ไขบำบัด องค์ประกอบสำคัญของการควบคุมสอดส่องก็คือ

(1) การควบคุมสอดส่อง พนักงานคุมประพฤติจะต้องติดต่อกับผู้ถูกคุมความประพฤติ ครอบครัวของผู้ถูกคุมความประพฤติ นายจ้างของผู้ถูกคุมความประพฤติและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสอดส่อง ตามข่าวคราวและช่วยเหลือเพื่อให้ผู้ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลได้กำหนดไว้ โดยทั่วไปพนักงานคุมประพฤติจะต้องทราบว่า การคุมประพฤติดำเนินไปอย่างไร ครอบครัวและนายจ้างให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่พอสมควรไหม ผู้ถูกคุมประพฤตินี้ปฏิบัติต่อบุคคลรอบข้างและนายจ้างอย่างไร ผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามแผนการคุมประพฤติใหม่ การควบคุมสอดส่องถ้าใช้อย่างถูกต้องจะมีความหมายมากกว่าการบีบบังคับและเป็นวิธีการช่วยเหลือให้ผู้ถูกคุมความประพฤตรู้จักความรับผิดชอบและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของสังคมและตามคำสั่งศาล

(2) บริการ พนักงานคุมประพฤติจะต้องกำหนดขอบเขตที่ผู้ถูกคุมความประพฤติและครอบครัวของเขาจะสามารถใช้ความช่วยเหลือต่าง ๆ จากหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนอย่างได้ประโยชน์ยิ่ง

(3) การให้คำแนะนำ พนักงานคุมประพฤติต้องช่วยผู้ถูกคุมความประพฤติและครอบครัวของเขาให้เข้าใจและเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่เป็นส่วนบุคคล และที่เกี่ยวกับสังคม ซึ่งเป็นเหตุให้เขากระทำผิดกฎหมาย บ่อยครั้งที่เดียวพนักงานคุมประพฤติจะต้องช่วยให้ผู้ถูกคุมความประพฤติเข้าใจบทบาทของเขาทั้งในการก่อให้เกิดปัญหาและในการแก้ไขปัญหานั้นด้วย ผู้ถูกคุมความประพฤติและครอบครัวจะต้องได้รับการสนับสนุนให้ใช้ร่างกายและแรงใจในการแก้ปัญหานั้น

เมื่อนักงานคุมประพฤติได้รับมอบหมายให้คุมประพฤติผู้ถูกคุมความประพฤติคนใดคนหนึ่งแล้วพนักงานคุมประพฤติก็จะรับเรื่องมาจากศาลและวางแผนในการควบคุมสอดส่องและแก้ไขบำบัดผู้ถูกคุมความประพฤตินั้นตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ในกรณีที่ผู้ถูกคุมความประพฤติได้ปฏิบัติครบตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้ด้วยดีและครบกำหนดแล้วพนักงานคุมประพฤติก็จะรายงานศาลเพื่อขอให้ปล่อยผู้นั้นพ้นการคุมประพฤติไปแต่ในกรณีผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือกระทำผิดขึ้นใหม่ พนักงานคุมประพฤติก็จะรายงานต่อศาลเพื่อขอให้เพิกถอนการคุมประพฤติได้และใช้มาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมต่อไป

10. พนักงานคุมประพฤติ

พนักงานคุมประพฤติ เป็นบุคคลสำคัญในการคุมประพฤติ เนื่องจากการที่ศาลจะพิจารณาคดีผู้กระทำผิดก็ต้องอาศัยข้อมูลจากการสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติ และการแก้ไขบำบัดและควบคุมสอดส่องให้ผู้กระทำผิดอยู่ในสังคมได้ดีและไม่กลับไปกระทำผิดอีก อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการคุมประพฤติ ก็ต้องอาศัยความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

เมืองไทยรับผู้ที่จบการศึกษาปริญญาตรี นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ อาชญวิทยา สังคมวิทยา สังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา นานา ๔๗ สอบคัดเลือกได้ก็จะได้รับการอบรม ๓ เดือนแล้วปฏิบัติงานคุมประพฤติ

พนักงานคุมประพฤติที่ดีต้องสุขุมใจเย็นรอบคอบและละเอียด มีอัธยาศัยดี มีมนุษยสัมพันธ์ และที่สำคัญต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ถูกคุมประพฤติ พยายามสร้างความสัมพันธ์กับผู้ถูกคุมประพฤติให้เขามีความเป็นกันเองจนสามารถเล่าเรื่องส่วนตัว ความคิด ความทุกข์ ระบายอารมณ์ได้ และพยายามหาวิธีการช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติเท่าที่จะทำได้

งานคุมประพฤติเป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ความอดทน และทักษะของพนักงานคุมประพฤติ จึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

งานคุมประพฤติจะได้ผลหรือไม่ จะเป็นระบบที่ดีหรือไม่นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวทฤษฎี แต่อยู่ที่การปฏิบัติ รวมทั้งความรับผิดชอบของสังคมในการที่จะมีส่วนช่วยให้ผู้ถูกคุมประพฤติได้รับการบำบัดช่วยเหลือเพื่อเป็นพลเมืองดีในสังคมของประเทศชาติต่อไป

อย่างไรก็ดี ปัญหาเกี่ยวกับการคุมประพฤติยังคงมีอยู่ เนื่องจากงานคุมประพฤตินี้มิใช่
ว่าจะบังเกิดผลสำเร็จทุกกรณีไป บางครั้งผู้ถูกคุมประพฤติก็ไม่สามารถปรับตนเองได้ บางครั้ง
อุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นการสุวิสัย ปัญหาที่มักจะประสบอยู่เสมอ ๆ ได้แก่

(1) ปัญหาเกี่ยวกับผู้ถูกคุมประพฤติเอง ตลอดจนความเหมาะสม ความสามารถของ
ตัวเขาเองที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติ

(2) ปัญหาเกี่ยวกับพนักงานคุมประพฤติว่ามีความสามารถเพียงใด ในการปฏิบัติตาม
เพราะเราต้องยอมรับว่าในบางกรณีก็เป็นการยากลำบากต่อพนักงานคุมประพฤติที่จะควบคุมสอด
ส่องให้คำแนะนำ

(3) ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนทรัพยากรสังคม

(4) ปัญหาเกี่ยวกับโอกาสในการทำงาน

(5) ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง นายจ้าง สังคม ที่มีต่อผู้กระทำผิด
ผู้ถูกคุมประพฤติ⁸⁸

11. จรรยาบรรณพนักงานคุมประพฤติ⁸⁹

11.1 ยึดมั่นในความเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ครองตนสมควรแก่ฐานะและรักษาไว้
ซึ่งเกียรติศักดิ์

11.2 ประสานสามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน สร้างสัมพันธ์ในชุมชน มุ่งผลให้สังคมปลอดภัย

11.3 รักษาความลับโดยเคร่งครัด ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง สร้างจิต
สำนึกในการแก้ไขผู้กระทำผิด อุทิศตนเพื่อผลของงาน

11.4 มีมนุษยสัมพันธ์และเคารพในสิทธิส่วนบุคคล

11.5 จงรักภักดี เชิดชูสถาบัน ยึดมั่นหลักการ และศรัทธาในวิชาชีพ

12. อาสาสมัครคุมประพฤติ

งานอาสาสมัครเพื่อสงเคราะห์ชุมชนมีมานานนับศตวรรษแล้ว โดยระยะแรก ๆ เป็น
การจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มศาสนา เพื่อเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสังคม ทั้งในยามปกติและเวลามี
สาธารณภัยฉุกเฉิน

สำหรับอาสาสมัครในกระบวนการยุติธรรมนั้นเพิ่งจะมีการพัฒนาดำเนินการแพร่หลายในระยะ 40 ปี มานี้เอง

งานอาสาสมัครในกระบวนการยุติธรรมในระยะเริ่มแรก เป็นงานที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์การฝ่ายเอกชนเสียเป็นส่วนใหญ่ กล่าวได้ว่าผู้บุกเบิกในเรื่องนี้ก็คือ นาย John Howard ชาวอังกฤษ ซึ่งได้จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อเยี่ยมเยียนช่วยเหลือผู้ต้องโทษ ในปี พ.ศ.2316 และต่อมาในปี พ.ศ.2356 ก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครที่สำคัญ ๆ ขึ้นมาอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มของ Elizabeth Fry

ในสหรัฐอเมริกา องค์การอาสาสมัครที่มีบทบาทอย่างมากในระยะเริ่มแรก คือ The Pennsylvania Prison Society ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2320 โดยพวก Quaker ซึ่งเป็นกลุ่มศาสนา กลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทต่อการปฏิรูปงานราชทัณฑ์ ในระยะเริ่มแรกของสหรัฐมากต่อจากนั้นมาก็มีองค์การอาสาสมัครอีกมากมาย ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือผู้ต้องขัง โดยการสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ รวมตลอดถึงได้มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูป และปรับปรุงสภาพภายในคุก องค์การเหล่านี้ ได้แก่ The Salvation Army และ The Volunteers of America ซึ่งนับได้ว่าเป็นองค์การที่มีบทบาทในด้านอาสาสมัครมาจนถึงทุกวันนี้ อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรกนั้นองค์การอาสาสมัครเหล่านี้ ไม่ค่อยได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเท่าที่ควร เพราะองค์การเหล่านี้ถูกมองไปในแง่ของพวกที่ชอบก้าวก่ายงานของรัฐ และเป็นตัวก่อความยุ่งยาก ต่อการบริหารงานเรือนจำ เป็นอุปสรรคต่อการจัดระบบความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ ความเปลี่ยนแปลงเพิ่งจะเกิดขึ้นเมื่อ 40 ปีที่ผ่านมาเองที่หน่วยงานราชทัณฑ์ของสหรัฐเริ่มให้ความสนใจต่องานอาสาสมัคร และเริ่มพัฒนางานด้านนี้อย่างจริงจัง อันเป็นผลให้งานด้านนี้ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็งานอาสาสมัครที่จัดตั้งขึ้นโดยเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐจัดตั้งขึ้น ตัวอย่างเช่น โครงการอาสาสมัครแห่งหนึ่งของรัฐมิชิแกน มีพนักงานคุมประพฤติ อาสาสมัครอยู่ในระยะเริ่มแรกในปี พ.ศ.2502 เพียง 7-8 คน แต่ปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นนับแสน ๆ คน⁹⁰

ในประเทศญี่ปุ่น องค์การอาสาสมัครที่มีบทบาทในระยะเริ่มแรก ได้แก่ องค์การกุศล Fukui Fukudenkai ซึ่งเป็นองค์การที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานอาสาสมัครคุมประพฤติ รวมทั้งดำเนินงานเกี่ยวกับบ้านกึ่งวิติด้วย งานอาสาสมัครคุมประพฤติในประเทศญี่ปุ่นเจริญเติบโตก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ประชาชนส่วนใหญ่ทุกสายงานอาชีพ ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพ ผลปรากฏว่าในปัจจุบันงานคุมประพฤติในประเทศญี่ปุ่นอาศัยหรืออิงอยู่กับพนักงานคุมประพฤติอาสาสมัครเป็นส่วนใหญ่

ในประเทศญี่ปุ่น ได้รับยกย่องว่ามีอาสาสมัครคุมประพฤติที่ทำงานดีมีประสิทธิภาพ และได้รับผลสำเร็จสูงมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในปัจจุบันมีอาสาสมัครนับหมื่นคน มีสมาคมและมูลนิธิการกุศลเอกชนช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มีโครงการส่งนักศึกษาที่อาสาสมัครไปเยี่ยมเยียนผู้ถูกคุมประพฤติเป็นประจำทุกอาทิตย์ และยังไปเยี่ยมนักโทษในเรือนจำด้วย

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้นำวิธีแก้ไขผู้กระทำผิดโดยชุมชน ด้วยวิธีใช้อาสาสมัคร คือ ประชาชนทั่วไปทุกสาขางานอาชีพที่สมัครใจเข้าเป็นอาสาสมัคร โดยได้รับการอบรมความรู้และวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับงานคุมประพฤติอย่างน้อย 3 วัน

13. อาสาสมัครคุมประพฤติในประเทศไทย⁹¹

เพื่อให้การดำเนินงานคุมความประพฤติผู้กระทำผิดของศาล (กระทรวงยุติธรรม) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปได้เข้ามามีส่วนในการช่วยแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด อันจะมีผลให้สังคมปลอดภัยจากอาชญากรรม กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดให้มีโครงการอาสาสมัครคุมประพฤตินั้น โดยการคัดเลือกผู้นำในชุมชนที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือมาอบรม และแต่งตั้งเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติให้มีหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลให้ผู้ถูกคุมความประพฤติในชุมชนของตนเองกลับตนเป็นพลเมืองดีไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา

อาสาสมัครคุมประพฤตินของไทยมีทั้งประชาชนและพระสงฆ์ก็ทำงานดีไม่แพ้อาสาสมัครของญี่ปุ่นเพราะไทยเรามีการอบรมอาสาสมัครเพิ่มเติมเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ ทั้งด้านความรู้การปฏิบัติในการคุมประพฤติ และด้านความรู้ในข้อกฎหมาย และวิธีการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในขบวนการยุติธรรม จนอาสาสมัครได้รับการไว้วางใจจากสังคมเพื่อนบ้านให้เป็นที่ปรึกษาด้านปัญหากฎหมายต่าง ๆ หรือเวลาเมื่อเรื่องราวขึ้นโรงพัก ขึ้นศาล เป็นต้น

อาสาสมัครไทยจะช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติดังกล่าวไว้ด้วยความดี มีอัธยาศัยที่ดี เอื้อเฟื้อเหมือนญาติ เหมือนเพื่อนบ้าน ตามแบบวัฒนธรรมไทย เวลาเจ็บไข้ก็พาไปหาหมอ เวลาว่างวันหยุดก็ชักชวนเข้าวัดทำบุญโดยอาสาสมัครไปด้วย ชวนทอดกฐินทำบุญต่าง ๆ ช่วยเหลือแนะนำพูดคุยปรับทุกข์ เป็นมิตรที่ดีของผู้ถูกคุมประพฤติ โดยไม่คิดดูถูกว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนชั่วคุกมาก่อน แต่กลับให้ความเห็นอกเห็นใจเขา

14. อาสาสมัครคุมประพฤติเป็นประโยชน์ต่อสังคม

อาสาสมัครคุมประพฤติเป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังนี้

14.1 ประชาชนในแต่ละชุมชนได้มีโอกาสร่วมรับผิดชอบในการป้องกัน แก้ปัญหา อาชญากรรมในชุมชนของตนร่วมกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

14.2 อาสาสมัครคุมประพฤติได้ร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น ในการมีบทบาท ช่วยเหลือสังคม แก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดในท้องถิ่นของตนให้กลับตัวเป็นคนดี

14.3 ช่วยป้องกันสังคมจากอาชญากรรมด้านอื่นๆ เช่น ช่วยให้ประชาชนรู้จัก กฎหมาย รู้จักวิธีการป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

เนื่องจากการคุมประพฤติได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในขบวนการยุติธรรมไทย ในการดำเนินงาน จึงต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ซึ่งบางอย่างรัฐบาลก็มิได้จัดสรรงบประมาณให้ และเนื่องจากจำเลยที่ศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจและมีคำสั่งให้รอกการลงโทษพร้อมทั้งคุมประพฤติดีจำนวนมาก จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหางานให้ทำ จัดให้ฝึกอบรมวิชาชีพ จัดหาทุนประกอบอาชีพเล็ก ๆ น้อย ๆ จัดหาเงินประกันการทำงาน และจัดเข้ารับการรักษาพยาบาล เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้จำเลยที่ถูกควบคุมความประพฤติกลับตัวเป็นคนดี ในการดังกล่าวนี้จะต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก ซึ่งรัฐไม่อาจจัดสรรงบประมาณประเภทนี้ให้ได้เช่นกัน ดังนั้น สำนักงานคุมประพฤติกกลางจึงได้เริ่มหาทุนจัดตั้งมูลนิธิแก้ไข ฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดขึ้นตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2524 โดยจัดงานเดินการกุศลครั้งแรกขึ้นในวันที่ 23 มกราคม 2525 ได้รับเงินบริจาคถึง 600,000 บาท จึงได้ดำเนินการขอจัดตั้งเป็นมูลนิธิเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2525

มูลนิธินี้มีชื่อว่า "มูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด" ชื่อย่อว่า "ม.ก.ส." (Foundation for the Rehabilitation of and After care Service for the Offenders, FRASO) มีเครื่องหมายคือรูปสองมือจับกันได้กันซึ่งภายในกรอบวงกลม ซึ่งมีอักษร ม.ก.ส. อยู่ด้านบน FRASO มีสำนักงานตั้งอยู่ที่สำนักงานคุมประพฤติกกลาง สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม⁹²

มูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด มีหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมกิจการ
คุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ อันจะทำให้งานคุมประพฤติผู้กระทำผิดพัฒนาและเจริญ
ก้าวหน้าไปด้วยดี

ในทางปฏิบัตินั้นมูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด จะเข้าไปมีส่วนช่วย
เหลือผู้กระทำผิดในทุกรูปแบบ ความที่พนักงานคุมประพฤติหรืออาสาสมัครเสนอขอมา เช่น การ
ประกันตัว การหางานให้ทำ และช่วยเหลือความทุกข์ยากเดือดร้อนต่าง ๆ ของผู้กระทำผิด

15. ผลดี ผลเสีย ของการคุมประพฤติ

การคุมประพฤตินี้ ได้มีผู้ถกเถียงกันอยู่เสมอ ๆ โดยฝ่ายหนึ่งมองเห็นประโยชน์
แต่อีกฝ่ายหนึ่งกลับไม่เห็นพ้องด้วย ฝ่ายที่มองเห็นประโยชน์ ก็ได้อ้างประโยชน์ในหลักการใหญ่ ๆ
ดังนี้

15.1 ผลดี

1. ประโยชน์แก่ผู้ถูกคุมประพฤติ ได้แก่

ก. เป็นการให้โอกาสแก่ผู้ถูกคุมประพฤติได้กลับตัวอีกครั้งหนึ่ง

ข. เป็นการหลีกเลี่ยงผู้ถูกคุมประพฤตินี้ให้ถูกตราหน้าว่าเป็นคนคุก

ค. ช่วยให้ผู้ถูกคุมประพฤติได้ดำเนินชีวิต ตามปกติวิสัยของมนุษย์ที่สังคม
ยอมรับรวมทั้งการทำงาน หน้าที่รับผิดชอบต่อครอบครัว ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ
ทางสังคม เพราะถ้าหากผู้ถูกคุมประพฤติดูถูกจำคุก วิธีชีวิตต่าง ๆ ก็จะต้องชะงักถูกตัดตอน
ออกไปและจะเป็นการยากที่จะเริ่มต้นใหม่ กล่าวคือ ทำให้ผู้ถูกคุมประพฤติสามารถดำรงชีวิตได้
อย่างปกติในครอบครัว และสิ่งแวดล้อมเดิม และไม่เป็นการแก้สังคม

ง. ผู้ถูกประพฤตินี้ได้รับการบำบัดรักษาโดยวิธีการสังคมสงเคราะห์

2. ประโยชน์ในด้านสังคม-ชุมชน

ก. แสดงให้เห็นว่าสังคม-ชุมชน ให้ความสนใจแก่คนของสังคม และยอมรับ
รับในหน้าที่ที่จะช่วยสร้างสรรค์คนของสังคมให้เป็นพลเมืองดีของสังคม เพราะงานคุมประพฤติ
เป็นวิธีการที่สามารถดึงชุมชนคิงทรัพย์กรชุมชนเข้ามาร่วมในการให้ความช่วยเหลือ

ข. เป็นการช่วยประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐ เมื่อเปรียบเทียบกับ
การลงโทษจำคุก

ค. แก้ปัญหานักโทษล้นเรือนจำ

15.2 ผลเสีย ข้อข้างต้นเกี่ยวกับระบบคุมประพฤติที่น่าสนใจ และนำมากล่าวในที่นี้
ได้แก่

1. ถ้าให้มีระบบคุมประพฤติแล้ว ก็จะเท่ากับเป็นการลดโทษในอาชญากรรม
จะทำให้ผู้กระทำผิดซึ่กซึมและก่อให้เกิดการเพิ่มคดีอาชญากรรมขึ้น

2. ระบบคุมประพฤติปลดปล่อยผู้กระทำผิดให้กลับเข้าไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมอันเป็นแหล่งที่ทำให้เขาเป็นอาชญากร เมื่อเป็นดังนี้แล้วทำให้การปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดที่ถูกคุมประพฤติเป็นไปได้โดยยาก

3. ระบบคุมประพฤติไม่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง เพราะผู้
กระทำผิดไม่ได้รับการลงโทษอย่างสมคั้น

คำชี้แจง เกี่ยวกับข้อทักท้วง 3 ประการนี้คือ”

(1) ในการพิจารณาใช้วิธีการคุมประพฤตินั้น ทุกฝ่ายจะต้องเห็นพ้องต้องกันว่า
ผู้กระทำผิดนั้น ๆ สมควรจะได้รับการปฏิบัติด้วยวิธีการคุมประพฤติหรือไม่ ต้องมั่นใจว่าผู้กระทำ
ผิดจะสามารถปรับตัวได้ดีมากกว่าที่จะส่งเข้าจำคุก การใช้ระบบคุมประพฤตินี้ไม่ว่าจะใช้ได้กับ
บุคคลทุกคนทุกประเภทบางคนอาจได้รับประโยชน์จากการคุมประพฤติในขณะที่บางคนมองไม่
เห็นทางที่จะได้รับประโยชน์จากการนี้บางคนอาจไม่มีทางเลือกใด ๆ เลยนอกจากต้องถูกจำคุก
ฉะนั้นการใช้วิธีการคุมประพฤตินั้นต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ

(2) หากวิธีการใช้ระบบคุมประพฤติไม่ได้ผล การคุมประพฤติก็จะถูกยกเลิก
และต้องมีการเปลี่ยนแปลงคำสั่งใหม่ ซึ่งก็เป็นวิธีป้องกันสังคมจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นใน
อนาคต ได้

(3) ในการคุมประพฤตินี้ มีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้คอยควบคุมสอดส่อง
ให้คำแนะนำประกอบกับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ศาลเป็นฝ่ายกำหนด ก็สามารถช่วยกันผู้ถูกคุมประพฤติ
ให้ห่างสิ่งแวดล้อม เพื่อนฝูง ฯลฯ เก่า ๆ ที่มีส่วนผลักดันให้ผู้ถูกคุมประพฤติกระทำผิด

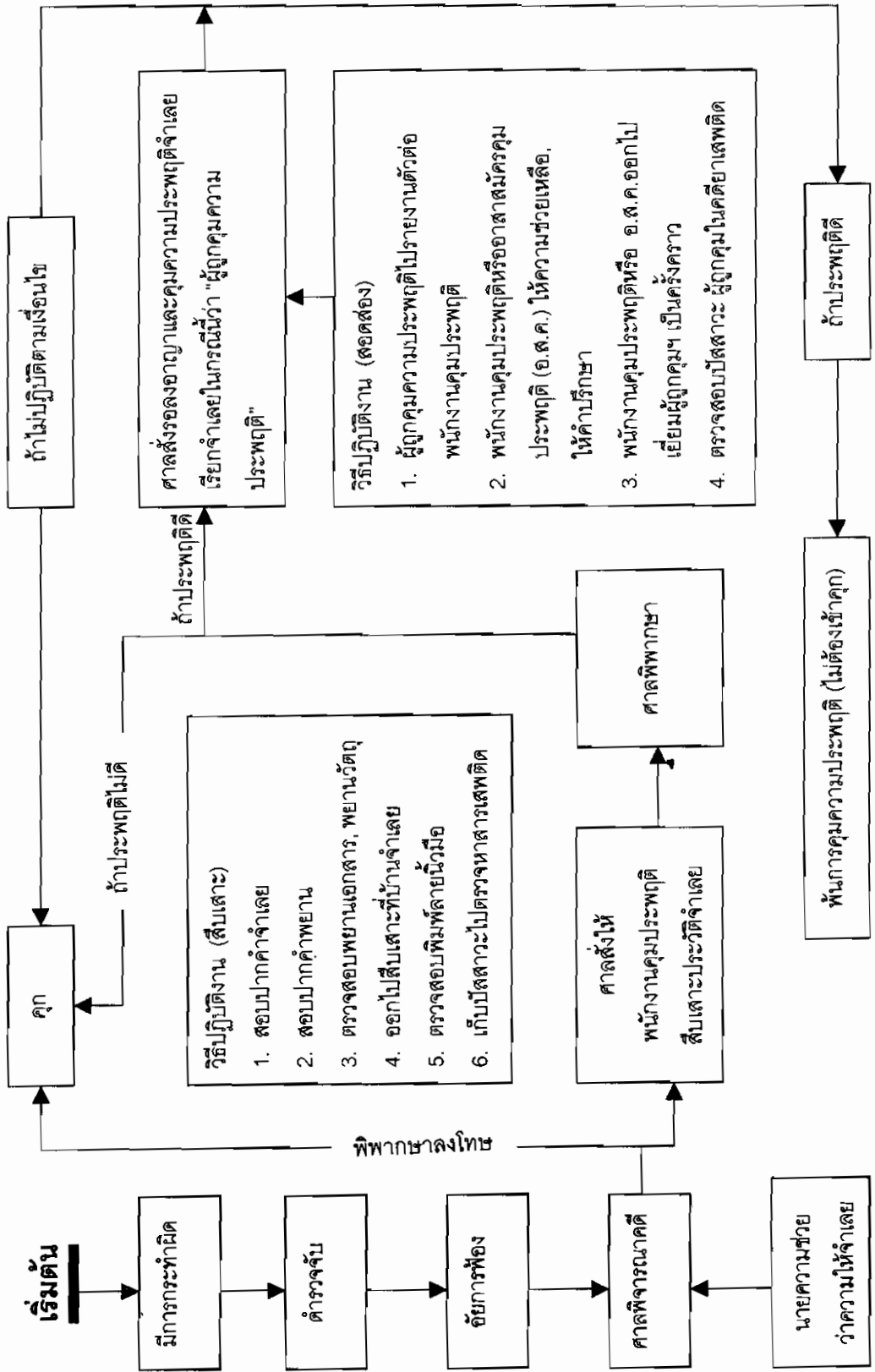
(4) ในแวดวงการศึกษาปัจจุบันนี้ ก็ได้เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกแล้วว่า เป็นการปฏิบัติที่มุ่งในแนวให้ยุติธรรมแก่ชนทั้งหลายและช่วยให้บุคคลผู้กระทำผิดได้สามารถกลับตัวกลับใจ ปรับตนเองให้เป็นพลเมืองดีสืบต่อไปมิใช่เป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้นเหมือนสมัยโบราณ

(5) ผู้กระทำผิดกฎหมายที่เป็นผู้ใหญ่ การคุมประพฤติคือการลงโทษ และตามกฎหมายผู้กระทำผิดที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดจริง จะได้รับการพิจารณาให้รอการลงโทษด้วยวิधिคุมประพฤติได้หากได้รับคำสั่งศาล ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับการรอการลงโทษด้วยวิधिคุมประพฤตินี้จะต้องเป็นผู้ต้องหากระทำผิดกฎหมาย (ในคดีอาญาสถานเบา) ส่วนผู้ที่ต้องหาที่มีความผิด ร้ายแรง เช่น ม้าคนตาย คดีข่มขืนชำเรา ลอบวางเพลิง ปล้นจี้ ฯลฯ เหล่านี้จะไม่ได้รับการพิจารณา วัตถุประสงค์ที่ต้องกำหนดประเภทการกระทำผิดเช่นนี้ก็เพื่อที่จะป้องกันสังคม โดยวิधिที่จะไม่ปล่อยให้บุคคลที่เป็นภัย เป็นอันตรายต่อสังคมได้รับการปลดปล่อยให้อยู่ในสังคม แต่อย่างไรก็ดีเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ทั้งหลายก็เห็นชอบด้วยในอันที่จะกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการรอการลงโทษโดยระบบคุมประพฤติ และให้ศาลได้เป็นผู้ตัดสินในการที่จะกระทำการเกี่ยวกับการนี้เพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งแก่สังคมและผู้ถูกคุมประพฤติเท่าที่จะเป็นไปได้

การคุมประพฤติของไทยในปัจจุบัน ได้ขยายที่ทำการออกเป็นสาขาย่อยเพิ่มขึ้นหลายแห่งเพื่อสะดวกและเป็นประโยชน์ในการดำเนินงาน มีการปรับปรุงวิธิการดำเนินงานให้ทันสมัยรวดเร็ว โดยนำเทคโนโลยีสมัยเข้ามาใช้มากขึ้น เช่น ในระบบงานสถิติประเมินผลและวางแผน ซึ่งมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลสถิติที่เกี่ยวกับผู้กระทำผิด ผู้ถูกคุมประพฤติ ตลอดจนประวัติส่วนตัวและบุคคลที่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องโดยใช้ระบบไมโครฟิล์ม คอมพิวเตอร์และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังมีการจัดการสัมมนา อบรม อาสาสมัครคุมประพฤติเป็นประจำ เป็นระยะเพื่อเสริมเพิ่มความรู้ต่าง ๆ แก่อาสาสมัครในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นประโยชน์แก่งานคุมประพฤติของอาสาสมัคร

วงจรงานควบคุมประพฤติผู้ใหญ่



บทที่ 2

การพักการลงโทษ

1. ความหมายของการพักการลงโทษ (Parole)

การพักการลงโทษ หมายถึง การปลดปล่อยผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดที่ได้รับการคัดเลือกแล้ว ให้เป็นอิสระก่อนพ้นกำหนดโทษ โดยมีเงื่อนไขควบคุมความประพฤติ หมายความว่า ผู้ต้องขังซึ่งได้รับการพักการลงโทษ ยังคงอยู่ในความควบคุมของรัฐหรือตัวแทนของรัฐอยู่และจะถูกนำตัวกลับมาจำคุกอีกได้ ถ้าฝ่าฝืนเงื่อนไขควบคุมความประพฤติ

การพักการลงโทษ เป็นส่วนหนึ่งแห่งมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนอกเรือนจำ ซึ่งนับเป็นการให้ประโยชน์ตอบแทนความประพฤติของผู้ต้องขังในชั้นสูงสุด เป็นการจูงใจผู้ต้องขังให้ประพฤติตัวดีในขณะที่ต้องโทษ โดยจะคัดเลือกจากนักโทษชั้นดีเยี่ยม ชั้นดีมาก และชั้นดี เท่านั้น

การพักการลงโทษนี้เป็นขบวนการยุติธรรมอยู่ในขั้นตอนของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งดำเนินการตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ประกอบด้วยกฎกระทรวงและระเบียบข้อบังคับซึ่งมีหลักการ โดยสรุปดังนี้

(1) เป็นวิธีการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดออกจากเรือนจำก่อนครบกำหนดโทษ ตามคำพิพากษาของศาล

(2) คุณสมบัติของนักโทษที่จะได้รับพักการลงโทษจะต้องมีความประพฤติดี มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการทำงานเกิดผลดีหรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ

(3) นักโทษที่จะได้รับพักการลงโทษต้องได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของกำหนดโทษ ตามหมายศาลในขณะนั้น หรือไม่น้อยกว่า 10 ปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต และระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขพักการลงโทษให้กำหนดไม่น้อยกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ สำหรับประเภทนักโทษและเงื่อนไขระยะเวลาในการพักการลงโทษ กฎกระทรวงฉบับที่ 6 (พ.ศ.2505) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ได้กำหนดไว้ว่านักโทษที่จะได้รับพักการลงโทษมีอยู่ 3 ประเภท คือ นักโทษชั้นเยี่ยม และชั้นดี

ส่วนนักโทษเด็ดขาดชั้นกลาง ชั้นเลวและชั้นเลวมากไม่อยู่ในข่าย สำหรับระยะเวลานักโทษชั้น เชื่อมต้องเหลือโทษไม่เกิน 1 ใน 3 ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแดงแจ้งโทษเด็ดขาด ใน กรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษให้ถือกำหนดโทษตามหมายแจ้งโทษฉบับหลังสุด ชั้นดีมาก เหลือโทษไม่เกิน 1 ใน 4 และชั้นดีไม่เกิน 1 ใน 5 ของกำหนดโทษ

(4) จำนวนวันที่ได้รับพักการลงโทษอยู่นอกเหนือจึงต้องถือเป็นวันต้องโทษจำคุก ฉะนั้น ในระหว่างถูกคุมประพฤติก หากผู้ได้รับการพักการลงโทษประพฤติกผิดเงื่อนไขอาจถูกจับกุม มารับโทษจำคุกตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ และอาจถูกลงโทษทางวินัยด้วย⁴

2. วัตถุประสงค์ของการพักการลงโทษ

การพักการลงโทษมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยผู้ต้องขังให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม อิศระภายนอกได้โดยง่าย โดยให้ผู้ได้รับการพักการลงโทษอยู่ภายใต้การช่วยเหลือ ดูแล แนะนำ จากเจ้าพนักงานคุมประพฤติ (ของการพักการลงโทษ) ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ถูก ควบคุมอย่างเข้มงวดกวดขันในเรือนจำ ทัณฑสถาน ผู้ชีวิตอิสระอันจะนำมาซึ่งความปลอดภัยแก่ สังคมส่วนรวมในที่สุด

ในการพิจารณาคัดเลือกนักโทษให้ได้รับการพักการลงโทษ จะต้อง พิจารณาตาม หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ โดยมีคณะกรรมการชุดหนึ่งเป็นคณะผู้แทนทำการพิจารณา เรียกว่า คณะ กรรมการพักการลงโทษ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพักการลงโทษเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่สังคมและตัวผู้ต้องขังเอง

3. คณะกรรมการพักการลงโทษ เป็นคณะกรรมการกลางซึ่งจะมีกรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงส่วนกลาง ผู้บัญชาการเรือนจำ นักทัณฑวิทยา นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย เป็นต้น ทำหน้าที่พิจารณาพักการลงโทษให้แก่ผู้ต้องขัง ที่วราษอาณาจักร

4. หน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงานคุมประพฤติในการพักการลงโทษ

4.1 การสืบเสาะข้อเท็จจริง

เมื่อจะมีการพิจารณาพักการลงโทษการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล หรือการลดวันต้องโทษแก่นักโทษเด็ดขาด หากรายใดมีรายละเอียดและข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาไม่เพียงพอ พนักงานคุมประพฤตินีหน้าที่สืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักโทษนั้น ๆ ตลอดจนครอบครัวภาวะแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อประมวลเสนอคณะกรรมการพิจารณาต่อไป ดังนี้

4.1.1 สัมภาษณ์นักโทษเด็ดขาดซึ่งกรมฯ จะพิจารณาให้พักการลงโทษ พักการกักกัน ลดวันต้องโทษจำคุก หรือ นักโทษเด็ดขาดซึ่งทุเลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเกี่ยวกับประวัติวันดี ประวัติครอบครัว พฤติการณ์กระทำผิด ความประพฤติ สุขภาพ ฯลฯ

4.1.2 ดำเนินการเยี่ยมบ้าน เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความประพฤติ อุปนิสัย อาชีพก่อนต้องโทษ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ปัญหาที่อาจจะมีขึ้นร่วมกันวางแผนและแนวทางร่วมกับครอบครัว เพื่อปฏิบัติต่อผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวออกมาคุมประพฤติให้เหมาะสมต่อไป

4.1.3 ติดต่อกับบุคคลใกล้ชิด เพื่อนบ้าน ญาติ นายจ้าง ครู ฯลฯ เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ที่จะถูกคุมประพฤติ เพื่อศึกษาถึงความรู้สึกรู้สึกของบุคคลเหล่านั้นที่มีต่อผู้ถูกคุมประพฤตินั้น มีความรู้สึกถึงไม่พอใจ หรือมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือ เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์วินิจฉัยและวางแผนเพื่อคุมประพฤติต่อไป

4.1.4 ติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ อำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เพื่อทราบความเป็นไปของผู้ถูกคุมประพฤติและศึกษาว่า เขามีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือที่จะช่วยเหลือเพียงใด และเตรียมจัดหาหน่วยงานที่ให้บริการช่วยเหลือต่าง ๆ ตามที่ผู้ถูกคุมประพฤตินี้มีความเดือดร้อนและต้องการให้ช่วย

4.1.5 ทำรายงานและวางแผนให้ความช่วยเหลือ แผนการคุมประพฤติเสนอคณะกรรมการพิจารณาดำเนินการตามสมควรต่อไป

4.2 หน้าที่ควบคุมสอดส่อง

4.2.1 ไปเยี่ยมเยียนผู้ถูกคุมประพฤติ ไม่น้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง

4.2.2 สอบถามความเป็นอยู่และปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินชีวิต แล้วหาทางช่วยแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตเท่าที่สามารถจะช่วยให้ได้ หากเหลือความสามารถให้หารือไปกรมฯ

4.2.3 ให้คำแนะนำและตักเตือนให้ผู้ถูกคุมประพฤติ ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน และให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขพักการลงโทษโดยเคร่งครัด

4.2.4 คอยสอดส่องดูแลความประพฤติและการปฏิบัติตามเงื่อนไขของผู้ถูกคุมประพฤติว่าได้เป็นไปโดยเรียบร้อยถูกต้องหรือไม่ประการใด แล้วรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้ปกครองทราบเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อย

4.2.5 ถ้าปรากฏว่าผู้ถูกคุมประพฤติคนใดได้ปฏิบัติผิดเงื่อนไข หรือมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่า หากจะให้คุมประพฤติต่อไปอาจก่อกรรมอันมิชอบขึ้นอีก ก็ให้รายงานให้ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ปกครองทราบโดยด่วน เพื่อพิจารณาดำเนินการนำตัวกลับคืนเรือนจำเพื่อรับโทษที่ยังเหลืออยู่ต่อไป

4.2.6 สอดส่องดูแลการปฏิบัติของผู้อุปการะที่มีต่อผู้ถูกคุมประพฤติว่าได้ให้ความช่วยเหลือจริงดังตามที่ให้ถ้อยคำไว้ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือไม่ หากผู้อุปการะไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเท่าที่ควร จะต้องมิหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้อุปการะเพื่อให้บังเกิดผลดีเกี่ยวกับการคุมประพฤติ ถ้าผู้รับอุปการะประพฤติคนไม่เหมาะสม เช่น คบคนอันธพาล เล่นการพนัน เสพยาเสพติดให้โทษ ซ่องสุมตั้งเป็นซ่องโจร หรือกระทำความผิดอาญา ก็ให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้ปกครองทราบโดยด่วน เพื่อแจ้งกรมราชทัณฑ์พิจารณาดำเนินการเปลี่ยน ผู้อุปการะต่อไป

4.2.7 เสนอความคิดเห็นในการเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือเพิ่มเติมเงื่อนไขเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและสถานการณ์ของท้องถิ่น และตัวบุคคลผู้ถูกคุมประพฤติต่อผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ปกครอง เพื่อเสนอกรมฯ พิจารณาผ่อนคลายหรือเพิ่มเติมเงื่อนไขตามความเหมาะสม

4.2.8 มีหน้าที่สืบสวนและสงเคราะห์ตามคำร้องขอในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุมประพฤติการอาชีพ การเปลี่ยนผู้อุปการะและการย้ายภูมิลำเนา ตลอดจนเสนอแนะข้อคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับการพักการลงโทษ และการลดวันต้องโทษจำคุกเพื่อให้บังเกิดผลดีตามความมุ่งหมายของกรมราชทัณฑ์

ในทางปฏิบัติของการพักการลงโทษจะหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า "มาควบคุมและสอดส่อง"

สรุป หน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติในการติดตามสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้ได้รับการพักการลงโทษ

1. CONTROL (ควบคุม)
2. ADVICE (แนะนำ)
3. ASSIST (ช่วยเหลือ)
4. BEFRIEND (เป็นมิตร)

5. อาสาสมัครคุมประพฤติในการพักการลงโทษ

ฝ่ายราชทัณฑ์มีนโยบายที่จะใช้มาตรการอื่นแทนการใช้เรือนจำ สำหรับผู้ต้องขังที่แสดงให้เห็นว่ามีพฤติกรรมดีมีแนวโน้มจะกลับตัวเป็นคนดีได้แน่นอน แต่เมื่อมีผู้ต้องขังได้รับการพักการลงโทษมากขึ้น ทางราชทัณฑ์ก็เกิดปัญหาขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในการทำหน้าที่คุมประพฤติ (เพราะรัฐให้งบประมาณแก่ฝ่ายราชทัณฑ์น้อย ไม่เพียงพอ)

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวและส่งเสริมขอความช่วยเหลือร่วมมือจากชุมชนและสังคม ให้มีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีอันจะเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยด้วย ทางราชทัณฑ์จึงรับสมัครประชาชนมาทำหน้าที่อาสาสมัครคุมประพฤติในการพักการลงโทษเช่นเดียวกับอาสาสมัครในการคุมประพฤติกของศาล

ปรากฏว่าในปัจจุบัน อาสาสมัครในการคุมประพฤติในการพักการลงโทษของราชทัณฑ์มีจำนวนหลายหมื่นคน

อาสาสมัครเหล่านี้มาจากบุคคลหลายสาขาอาชีพและได้รับการฝึกอบรมจากราชทัณฑ์ มีผลการปฏิบัติงานดีและไม่รับผลตอบแทนใด ๆ

อาสาสมัครคุมประพฤติของการพักการลงโทษ มักจะใช้วิธีชุมชนบำบัด โดยชักชวน สนับสนุนให้ชุมชนร่วมมือกันบำบัด แก้ไข ช่วยเหลือให้ผู้ได้รับการพักการลงโทษกลับตัวเป็นคนดี

6. สิ่งสำคัญที่ทำให้การพักการลงโทษได้ผลดีตามวัตถุประสงค์

6.1 ขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริงของตัวผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษว่าจะกลับตัวเป็นคนดีและมีความอดทนมุ่งมั่นไม่ท้อแท้ หากในระยะแรก ๆ สังคมยังไม่ไว้วางใจ

6.2 พนักงานคุมประพฤติและอาสาสมัครคุมประพฤติในการพักการลงโทษมีคุณธรรมและดูแลช่วยเหลือแนะนำผู้รับการพักการลงโทษอย่างใกล้ชิดมีประสิทธิภาพ

6.3 นอกจากนั้น ระบบพักการลงโทษจะพบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์มิได้ ถ้าปราศจากความสนับสนุนของสาธารณชนโดยส่วนรวม ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ได้รับการพักการลงโทษจะต้องเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับสาธารณชน โดยที่ผู้ได้รับพักการลงโทษมักจะคิดว่าตนถูกตราหน้าจากสาธารณชน โดยทั่วไปว่าเป็นผู้กระทำความผิด บุคคลเหล่านี้จะเกิดปมด้อย ขาดความมั่นใจในตนเองต่อการกระทำต่าง ๆ ดังนั้นถ้าสาธารณชนไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติต่อเขาเสมือนเป็นบุคคลธรรมดาแล้ว เช่น แสดงความรังเกียจเฉียดฉิวหรือกีดกันผู้ได้รับพักการลงโทษจากกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เป็นต้น ก็ย่อมมีส่วนผลักดันให้ผู้ได้รับพักการลงโทษประพฤติดีผิดแนวทางที่ถูกต้องได้ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานพักการลงโทษ และวิธีการปฏิบัติในเรื่องนี้จึงถือว่ามีสำคัญยิ่งโดยนอกจากจะเป็นสื่อให้สาธารณชนเข้าใจและให้การปฏิบัติต่อผู้ได้รับพักการลงโทษในวิถีทางที่ส่งเสริมช่วยเหลือเขาให้กลับตนเป็นพลเมืองดีแล้วอาจช่วยดึงดูดองค์การทางสังคมหรืออาสาสมัครเอกชนต่าง ๆ เข้าร่วมมือปฏิบัติงานทางด้านคุมความประพฤติผู้ได้รับการพักการลงโทษดังปรากฏในอารยประเทศ เช่น อังกฤษ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น อันจะเป็นการพัฒนาาระบบพักการลงโทษของไทยสู่ความสำเร็จได้

จากที่กล่าวแล้วนี้จะเห็นได้ว่าความสำเร็จของระบบพักการลงโทษจะบรรลุถึงหรือไม่ขึ้นอยู่กับโครงการอบรมแก้ไขผู้ต้องขังในเรือนจำ ทัณฑสถาน การเลือกสรรผู้ต้องขังให้ได้รับพักการลงโทษ การควบคุมความประพฤติอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ระบบพักการลงโทษเป็นที่รู้จักและสนับสนุนโดยทั่วไปของสาธารณชน ดังนั้นการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมยิ่งขึ้นของกรมราชทัณฑ์จะช่วยพัฒนาระบบพักการลงโทษของไทย ให้มุ่งสู่แบบแผนที่ถูกต้องได้ต่อไป

7. ผลดี ผลเสีย ของการพักการลงโทษ

7.1 ผลดี

7.1.1 การพักการลงโทษ เป็นระบบการให้รางวัลตอบแทนความประพฤติดีของผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังเกิดแรงจูงใจในการทำดีและตั้งใจกลับตัวเป็นคนดี ไม่ก่อปัญหาเป็นผลดีแก่การปกครองดูแลของเรือนจำทัณฑสถาน

7.1.2 เป็นการลดระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดถูกคุมขัง อันเป็นผลดีแก่ผู้ต้องขังมาก เพราะถ้าอยู่ในเรือนจำนาน เมื่อพ้นโทษออกมาก็จะปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกยาก

นอกจากนี้การอยู่ในคุกนาน ๆ จะมีการเรียนรู้ทางอาชญากรรม มีการถ่ายทอดสิ่งที่ไม่ดีได้มาก ซึ่งไม่เป็นผลดี

7.1.3 ทำให้ผู้ต้องขังปรับตัวเข้ากับสังคมง่าย เพราะอยู่ในคุกไม่นาน

7.1.4 แบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการเลี้ยงดูผู้ต้องขัง

7.1.5 เป็นการแก้ปัญหานักโทษสั้นเรือนจำ

7.2 ผลเสีย

7.2.1 ถ้าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานคัดเลือกนักโทษที่ควรได้รับการพักการลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม หรือไม่สุจริต เช่น รับสินบน ล้าเอียง ก็จะทำให้การพักการลงโทษกลับเป็นผลเสีย

7.2.2 ถ้ามีการทำงานขาดประสิทธิภาพหรือทุจริต ปลอ่ยคนที่ไม่สมควรออกมาสู่สังคม ก็จะเป็นภัยแก่สังคม ขาดความรอบคอบ

7.2.3 การพักการลงโทษจะเป็นผลดี ก็ต้องมีพนักงานคุมประพฤติมากพอที่จะดูแลนักโทษอย่างทั่วถึง ซึ่งรัฐต้องใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นในการจ้างพนักงานคุมประพฤติ

7.2.4 ในกรณีที่นักโทษต้องการออกจากคุกก่อนกำหนดพ้นโทษ ก็จะสร้างทำตัวดี ประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่เรือนจำ แต่ใจจริงมิได้คิดจะกลับตัวแต่อย่างใด พอออกจากคุกมา ก็จะหันไปประกอบอาชีพในทางทุจริตอย่างเดิม และกลับยิ่งหนักกว่าเดิมเพราะรู้วิธีการหลบหลีก และเล่นละครตบตาพนักงานคุมประพฤติของราชทัณฑ์

8. ข้อสังเกตในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ

การคุมประพฤติของศาลและการคุมประพฤติในการพักการลงโทษ (ของราชทัณฑ์) ในแง่ของการปฏิบัติงานนั้น อาจจะกล่าวได้ว่าไม่มีอะไรแตกต่างกันออกไปเลย หากแต่ว่าในสายตาของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติงานคุมประพฤตินุคคลผู้ได้รับการพักโทษ (Parole Officer) มักเห็นว่าการคุมประพฤติในการพักการลงโทษ (Parole) เป็นงานที่ยากลำบากมากกว่างานของพนักงานคุมประพฤติ (Probation Officer) ในแง่ที่ว่าบุคคลผู้กระทำความผิดและถูกคุมประพฤติ (Probation) เป็นบุคคลที่ยังไม่เคยต้องโทษจำขังในเรือนจำ ในขณะที่บุคคลที่ถูกคุมประพฤติในระหว่างการพักการลงโทษ (Parole) เป็นบุคคลที่ถูกจำคุกมาแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่งและได้รับการปลดปล่อยออกมาอย่างมีเงื่อนไข คนที่ถูกจำคุกมาแล้วมักจะเป็นบุคคลที่ยากต่อการที่จะปรับตนเอง เนื่องจากเขาอาจจะเป็นบุคคลที่กระทำความผิดร้ายแรงมาแล้วและเมื่อต้องเข้าไปอยู่ในสถานที่ที่แวดล้อมไปด้วยลักษณะที่ผิดปกติธรรมดาจากสภาพแวดล้อมภายนอกต้องสูญเสียลักษณะธรรมชาติหลาย ๆ ประการ เช่น การสังสรรค์ การติดต่อกันตามธรรมดาระหว่างบุคคล (Normal Human Contacts) ซึ่งคนส่วนใหญ่มองเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ฉะนั้น ถ้าเมื่อใดที่ผู้ต้องขังจะออกไปจากที่คุมขัง แม้ว่าจะเป็นที่คุมขังที่ดีที่สุดก็ตาม ผู้ต้องขังเหล่านี้ก็จะมีความรู้สึก มีทัศนคติบางสิ่งบางอย่างที่ฝังลึกอยู่ในใจ เช่น ความรู้สึกขมขื่น เกลียดชัง ความหวาดกลัวต่าง ๆ เช่น กลัวสังคม จะไม่ต้อนรับ กลัวคนอื่นจะทับถม คอยจับตามองในความคิดของเขา ตลอดจนความรู้สึกความประทับใจ ความเกลียดชังในประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย นับตั้งแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ศาล ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ประสบการณ์เหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ต้องขังถูกคุมประพฤตินั้นมีการปฏิบัติตน และแสดงที่ทำที่ ทำให้ยากต่อการติดต่อกันมากกว่าบุคคลผู้กระทำความผิดที่ยังไม่เคยต้องโทษจำขัง

9. ข้อแตกต่างระหว่างการคุมประพฤติกับการพักการลงโทษ

เนื่องจากการใช้วิธีการคุมประพฤติในประเทศไทยนั้นมี 2 ลักษณะ คือการคุมประพฤติบุคคลตามคำสั่งศาลและการคุมประพฤติบุคคลหลังจากศาลสั่งลงโทษจำคุกไปแล้วบุคคลทั่วไปมักจะสับสนเกี่ยวกับการคุมประพฤติทั้ง 2 ลักษณะ ดังนั้นจึงจะอธิบายเกี่ยวกับลักษณะข้อแตกต่างของการคุมประพฤติทั้ง 2 ลักษณะนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้ศึกษากฎหมาย และผู้ทำงานเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมไทย

9.1 ลักษณะความหมาย

(1) การคุมประพฤติ หมายถึง การคุมประพฤติบุคคลผู้กระทำความผิดโดยศาลเป็นผู้สั่ง (Probation) และศาลเป็นผู้วางเงื่อนไขในการคุมประพฤติแก่บุคคลนั้น ๆ และบุคคลผู้ถูกคุมประพฤติดังกล่าวยังมีได้รับการลงโทษอยู่ในเรือนจำ

(2) การพักการลงโทษ หมายถึง การคุมประพฤติผู้ต้องโทษหลังจากศาลสั่งลงโทษจำคุกไปแล้ว การคุมประพฤติผู้ต้องโทษในระยะการพักการลงโทษ (Parole) ซึ่งหมายถึงผู้ต้องโทษผู้ซึ่งขณะที่ต้องโทษได้แสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่สำนึกผิดและสามารถกลับตัวให้เป็นคนดีต่อไปได้ ราชทัณฑ์จึงพิจารณาปล่อยตัวก่อนครบกำหนดเวลาพ้นโทษ โดยให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขคุมประพฤติ ซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายราชทัณฑ์แต่ฝ่ายเดียวที่จะใช้ดุลพินิจให้ผู้ใดได้รับการพักการลงโทษหรือไม่

9.2 ผู้มีอำนาจสั่ง

- (1) การคุมประพฤติ ศาลเป็นผู้มีอำนาจสั่ง
- (2) การพักการลงโทษ คณะกรรมการพักการลงโทษเป็นผู้มีอำนาจสั่งภายหลังจากที่ผู้นั้นได้รับโทษมาแล้วเป็นบางส่วน

9.3 สถานภาพของผู้กระทำความผิด

(1) การคุมประพฤติ คือการที่ศาลปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปโดยให้ผู้นั้นอยู่ในสังคมต่อไปได้โดยไม่ต้องถูกจำคุกให้กลับไปอยู่ในสังคมเช่นพลเมืองดีโดยทั่วไป แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติ

(2) การพักการลงโทษ คือการที่คณะกรรมการพักการลงโทษปล่อยตัวผู้ต้องโทษไปหลังจากที่ผู้นั้นได้รับโทษจำคุกแล้วเป็นบางส่วน เป็นการทดลองปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขในการสอดส่องความประพฤติโดยเจ้าพนักงานพักการลงโทษ

9.4 ลักษณะโทษ

(1) การคุมประพฤติ ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงนักหรือมิได้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากสันดานชั่วร้าย ซึ่งหากจะต้องส่งตัวไปจำคุกก็จะต้องจำคุกในระยะสั้นซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจ

(2) การพักการลงโทษ ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดที่มีโทษสูง หรือกระทำความผิดไม่เข็ดหลาบ ซึ่งศาลเห็นสมควรส่งตัวไปรับโทษจำคุกในทัณฑสถาน

9.5 เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสอดส่องดูแล

(1) การคุมประพฤติ จะมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้สอดส่องความประพฤติของผู้กระทำความผิด ถ้าผู้ถูกคุมประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้ โดยความปรากฏแก่ศาลเอง หรือตามคำแถลงการณ์ของพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอัยการก็ดี ศาลอาจเรียกตัวมาว่ากล่าวตักเตือน หรือศาลอาจลงโทษซึ่งได้รอกการลงอาญาไว้นั้นก็ได้

(2) การพักการลงโทษ จะมีเจ้าพนักงานพักการลงโทษเป็นผู้สอดส่องความประพฤติหากผู้ได้รับการพักการลงโทษไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการพักการลงโทษกำหนดไว้ เจ้าพนักงานพักการลงโทษจะต้องนำตัวส่งทัณฑสถาน เพื่อให้คณะกรรมการพักการลงโทษสอบสวนสาเหตุที่ละเมิดเงื่อนไข หากเห็นว่าการละเมิดเงื่อนไขมีเหตุผล การพักการลงโทษก็จะดำเนินต่อไป ถ้าการละเมิดเงื่อนไขไม่มีเหตุผล คณะกรรมการพักการลงโทษก็จะสั่งถอนการพักการลงโทษและให้รับโทษส่วนที่เหลืออยู่ต่อไป

บทที่ 3

มาตรการอื่นๆ แทนการลงโทษ

นอกจากการคุมประพฤติและการพักการลงโทษแล้ว ยังมีมาตรการอื่นๆ อีกที่ขบวนการยุติธรรมนำมาใช้กับผู้กระทำผิดเพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดระยะเวลาในการจำคุก มาตรการอื่นได้แก่

1. การรอกการลงโทษ

การรอกการลงโทษ คือ การที่ศาลได้พิพากษาตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดแล้วแต่ลักษณะพฤติการณ์แห่งคดีหรือประวัติพฤติกรรมของผู้กระทำผิดมีเหตุอันควร ผ่อนผัน บรรเทาโทษ อันสมควรให้ผู้กระทำผิดยังไม่ควรได้รับการลงโทษ ศาลพิจารณาแล้ว ก็อาจจะสั่งให้รอกการลงโทษผู้กระทำผิดนั้นไว้

2. การรอกการกำหนดโทษ

การรอกการกำหนดโทษ คือ การที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ต้องหาที่มีความผิดจริง แต่ศาลยังไม่กำหนดโทษสำหรับบุคคลผู้นั้นลงไปด้วยเหตุผลที่ศาลเห็นควร

การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษนี้ มีกำหนดไม่เกิน 5 ปี และศาลจะวางเงื่อนไขคุมประพฤติแก่บุคคลนั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

3. การพระราชทานอภัยโทษ

การพระราชทานอภัยโทษ คือ การที่ผู้กระทำความผิดและต้องคำพิพากษาของศาลให้ลงโทษ แต่ผู้กระทำความผิดนั้นได้รับการผ่อนผันหรือความกรุณาให้ไม่ต้องรับโทษนั้นหรือให้ลดโทษลง อำนาจในการอภัยโทษนี้เป็นอำนาจบริหาร ซึ่งตามปกติมักมอบให้ประมุขของรัฐเป็นผู้ใช้สำหรับประเทศไทย การอภัยโทษเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

การพระราชทานอภัยโทษของไทยเรานั้น เป็นประเพณีที่มีมาแต่สมัยโบราณกาลแล้ว เช่นในสมัยแผ่นดินของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีช้างเผือกคู่บารมีของพระองค์อยู่เชือกหนึ่งชื่อ เจ้าพระยาบรมกษัตริย์แผ่นดิน เป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระนารายณ์เป็นอันมาก ข้าราชการหรือบุคคลใดที่ต้องโทษ มักเขียนฎีกามาขอร้องให้ช้างเผือกตัวนี้ช่วยนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ซึ่งพระองค์ก็มักทรงพระราชทานอภัยโทษให้ สำหรับในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีหลักฐานยืนยันให้เห็นว่า มีธรรมเนียมประเพณีพระราชทานอภัยโทษให้แก่คนโทษตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงปัจจุบัน ในโอกาสพระราชพิธีต่าง ๆ 31 ครั้ง

ในประเทศไทยนั้น พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ โดยอาจพระราชทานอภัยโทษยกโทษให้ทั้งหมด หรือลดโทษให้บางส่วนก็ได้ การพระราชทานอภัยโทษอาจแบ่งได้เป็น 2 ประการ ดังนี้

3.1 พระราชทานอภัยโทษให้เป็นรายบุคคลหรือคณะบุคคล โดยที่ผู้ที่ต้องคำพิพากษาของศาลที่คดีถึงที่สุดแล้วหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เช่น บิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง เป็นต้น หากมีความประสงค์จะขอพระราชทานอภัยโทษ ก็ทำฎีกาทูลเกล้าถวายโดยแสดงเหตุผลต่าง ๆ ที่เห็นว่าตนควรได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ซึ่งทางราชการก็จะได้สอบสวนข้อเท็จจริง และถวายความเห็นขึ้นไปว่า สมควรพระราชทานอภัยโทษให้หรือไม่ หน้าที่ในการถวายความเห็นนี้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือในบางกรณีที่ไม่มีใครยื่นเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษขึ้นมาแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร ก็อาจถวายความเห็นขอพระราชทานอภัยโทษให้ได้ การขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล หรือคณะบุคคลนี้ถ้าหากมีเหตุผลหนักแน่นและสมควรแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มักพระราชทานอภัยโทษให้⁹⁵

3.2 พระราชทานอภัยโทษให้แก่ผู้ต้องโทษทุก ๆ คนที่คดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว การพระราชทานอภัยโทษกรณีนี้จะกระทำต่อเมื่อมีเหตุการณ์พิเศษอันสำคัญเกี่ยวกับบ้านเมืองหรือองค์พระมหากษัตริย์ เช่น ในโอกาสพระราชพิธีรัชดาภิเษก พระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ เป็นต้น การพระราชทานอภัยโทษประเภทนี้จะต้องออกเป็นกฎหมาย หรือกระแสพระบรมราชโองการ ในปัจจุบันออกเป็นพระราชกฤษฎีกา

การพระราชทานอภัยโทษ เป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ประทานให้แก่ผู้ลงโทษ เป็นการลดโทษบางส่วน หรือยกโทษทั้งหมดให้แก่ผู้ต้องโทษซึ่งคดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว จุดมุ่งหมายในการพระราชทานอภัยโทษก็เพื่อเป็นการเปิดโอกาสแก่บุคคลเหล่านั้นได้บำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดีอันจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมโดยทั่วไป นอกจากนั้นผู้ต้องโทษเองหรือครอบครัวของผู้ต้องโทษก็จะได้รับประโยชน์จากการได้รับการปลดปล่อยก่อนครบกำหนดโทษหรือได้รับการลดโทษให้ได้รับโทษน้อยลง อันจะทำให้ผู้ต้องโทษจะระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณขององค์พระประมุขของชาติตลอดไป ถือได้ว่าเป็นการแผ่พระมหากรุณาธิคุณของพระองค์โดยตรง

4. การนิรโทษกรรม

การนิรโทษกรรม เป็นการลบล้างการกระทำที่เป็นความผิดนั้นโดยสิ้นเชิง และถือเสมือนหนึ่งว่าผู้กระทำความผิดและผู้ต้องโทษนั้นไม่เคยกระทำความผิดนั้นและไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดด้วย การนิรโทษกรรมนี้ต้องกระทำโดยกฎหมาย คือ ต้องมีกฎหมายออกมาบัญญัติให้มีการนิรโทษกรรม ผู้ที่ต้องโทษอยู่โทษนั้นก็จะสิ้นสุดลงทันที ผู้ที่ได้รับ การนิรโทษกรรมจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ซึ่งต้องสูญเสียไปเพราะการกระทำความผิดหรือการต้องคำพิพากษาให้ลงโทษกลับคืนมาตามเดิมจนหมด

การปลดปล่อยผู้ต้องขังก่อนครบกำหนดโทษ โดยวิธีการอภัยโทษและนิรโทษกรรมนั้นเป็นการปลดปล่อยอย่างเด็ดขาด เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกไปเป็นอิสระแล้วจะไม่มีใครสอดส่องดูแลแนะนำหรือการควบคุมความประพฤติ หรือมีการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด คงแต่ให้มีการติดตามตรวจสอบมิให้กระทำความผิดซ้ำเท่านั้น

ดังนั้นแนวความคิดทางทัณฑวิทยาในปัจจุบันจึงเห็นว่า ควรจะปลดปล่อยผู้ต้องขังโดยวิธีการให้พักการลงโทษเพราะวิธีการนี้จะมีประโยชน์ในการช่วยผู้ต้องขัง ให้ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่ายกว่าการที่จะปลดปล่อยโดยวิธีอื่นและยังเป็นการควบคุมความประพฤติในช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากเรือนจำสู่สังคมอิสระมิให้ประพฤติดังจากแนวทางที่ถูกต้องอันจะเป็นภัยต่อสังคมส่วนรวมในที่สุด

5. ความแตกต่างของการอภัยโทษและการนิรโทษกรรม

ความแตกต่างระหว่างการอภัยโทษกับนิรโทษกรรม มีดังต่อไปนี้⁹⁶

5.1 การอภัยโทษนั้นเป็นการให้ความกรุณาโทษที่ผู้นั้นได้รับทั้งหมดหรือบางส่วน หรือเป็นการเปลี่ยนโทษหนักให้เป็นเบา แต่นิรโทษกรรมเป็นการลบล้างโทษและความผิดทั้งหมด

5.2 การอภัยโทษ เป็นแต่เพียงการยกโทษหรือลดโทษให้ผู้นั้นยังถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ แต่นิรโทษกรรมเป็นการลบล้างมลทินทั้งหมด

5.3 การอภัยโทษ เป็นอำนาจบริหารที่มอบให้แก่ประมุขของรัฐ แต่นิรโทษกรรม เป็นอำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งหมายความว่า จะต้องกระทำโดยกฎหมาย

5.4 การอภัยโทษ มีผลเพียงแต่ทำให้ผู้นั้นได้รับการยกโทษ หรือลดหย่อนผ่อนโทษ เท่านั้น แต่สิทธิทั้งหลายอันจะต้องสูญเสียไปเพราะการที่ต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด คงเป็นไปตามเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติว่า "เมื่อผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษ เนื่องจากกระทำความผิดอย่างหนึ่งถูกฟ้องว่ากระทำความผิดอีกอย่างหนึ่งอภัยโทษนั้นย่อมไม่ตัดอำนาจศาลที่จะเพิ่มโทษหรือไม่รอกการลงอาญา ตามกฎหมายลักษณะอาญาว่าด้วย การกระทำความผิดหลายครั้งไม่เข็ดหลาบหรือว่าด้วยรอกการลงอาญา" นอกจากนั้น สิทธิอย่างอื่น ๆ เช่น ในการรับราชการในการสมัครหรือออกเสียงเลือกตั้งต่าง ๆ เพราะคนที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในคดีอาญาก็คงเป็นไปตามเดิม ส่วนนิรโทษกรรมนั้น เมื่อมีการลบล้างมลทินโทษทั้งหมดโดยถือเสมือนว่าผู้นั้นไม่เคยกระทำความผิดนั้นเลย ฉะนั้นสิทธิต่าง ๆ ที่สูญเสียไปก็จะ ได้กลับคืนมาด้วย และหากผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมไปแล้วกลับกระทำความผิดขึ้นใหม่ ศาลมีอำนาจที่จะรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษได้

6. วิธีการเพื่อความปลอดภัย

เป็นมาตรการเพื่อความปลอดภัยตามหลักการป้องกันสังคมซึ่งมุ่งหมายให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำผิดอันอาจเกิดขึ้นจากผู้ที่ได้เคยกระทำความผิดมาแล้วกลับมากระทำความผิดซ้ำและเพื่อป้องกันยับยั้งบุคคลที่มีพฤติกรรมโน้มเอียงที่จะประกอบอาชญากรรมมิให้กระทำความผิด ดังนั้นวิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงมีวัตถุประสงค์แตกต่างไปจากการลงโทษกล่าวคือการลงโทษที่กำหนดไว้โดยกฎหมายนั้น มุ่งกระทำตอบแทนหรือส่งผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิด

ส่วนวิธีการเพื่อความปลอดภัยมิไว้เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากผู้กระทำผิดในอนาคตโดยอาศัยกระบวนการปฏิบัติ รวม 5 ประการ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39)

วิธีการเพื่อความปลอดภัย เพื่อความปลอดภัยของใครเพื่อความปลอดภัยของสังคม
วิธีการเพื่อความปลอดภัย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 วิธีการเพื่อความปลอดภัยมีดังนี้

- (1) กักกัน
- (2) ห้ามเข้าเขตกำหนด
- (3) เรียกประกันทัณฑ์บน
- (4) คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล
- (5) ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง

6.1 กักกัน

การกักกันนั้น ความจริงมีการใช้วิธีการกักกันมานานแล้วทั้งต่างประเทศและประเทศไทย แต่มิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการเป็นกฎหมายให้ถูกต้องตามขบวนการทางทัณฑวิทยา ในสมัยก่อนการกักกันในต่างประเทศใช้กับบุคคลที่ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในสังคมเห็นว่าบุคคลนั้นจะเป็นภัยแก่สังคมหรือรัฐ เช่น ผู้กระทำผิดซ้ำซาก นักโทษ การเมืองและผู้ที่เป็ นโรคติดต่อที่สังคมรังเกียจ เช่น โรคเรื้อน เป็นต้น

ตัวอย่าง การกักกันที่ใช้ในอดีต ได้แก่ ประเทศอังกฤษส่งบุคคลที่เป็นภัยแก่สังคม, นักโทษการเมือง ฯลฯ ไปอยู่ในประเทศออสเตรเลีย ประเทศฝรั่งเศสส่งไปอยู่แคนาดาในยุคนั้น นอกจากนั้นก็มีการส่งผู้ป่วยเป็นโรคเรื้อนไปอยู่เกาะที่ห่างไกล หรือแม้แต่นโปเลียนมหาราชก็ถูกกักกันอยู่บนเกาะจนสิ้นพระชนม์ เป็นต้น

6.1.1. การกักกันในประเทศไทย

การกักกันในประเทศไทยมีมานานแล้ว แต่ในสมัยก่อนมิได้ดำเนินการเป็นระบบตามแนวทัณฑวิทยาสมัยใหม่ คนไทยสมัยก่อนเรียกการกักกัน ว่า "ดัดสันดาน"

ตามหลักฐานปรากฏว่าเมืองไทยกำหนดใช้วิธีการกักกัน หรือจำกั ดเขต อย่างเป็นระบบและดำเนินการตามแนวคิดของอารยประเทศโดยออกเป็นพระราชบัญญัติใน พ.ศ.2451 ซึ่งเรียกว่า "พ.ร.บ.ดัดสันดานคนจรจัดและต้องโทษหลายครั้ง ร.ศ.127" โดยเป็น

พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ในพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 สาเหตุเนื่องจากสภาพสังคมของ กรุงเทพมหานครในสมัยนั้น มีแหล่งมั่วสุมอบายมุขเพิ่มมากขึ้น เช่น โรงบ่อน โรงยาฝิ่น โรงน้ำชา การเล่นหวย ฯลฯ เป็นการมอมเมาประชาชนและทำให้เกิดอาชญากรรมมากขึ้น พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้ตราพระราชบัญญัติดังกล่าว และมีคำพระราชปรารภว่า

"เวลานี้มีคนบางจำพวกที่ปรากฏว่ามีได้ประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพแต่อย่างใด และไม่มีหลักแหล่ง เพียวอาศัยนอนตามศาลาวัดบ้าง ตามโรงบ่อนบ้าง โดยมักเป็นคนประพฤติชั่ว ฉกชิงวิ่งราวทรัพย์สินของสาธารณชน ต้องรับพระราชอาญาคนละหลายครั้งก็มี คนจำพวกนี้สมควรจะมีที่ค้ำคั่นคานให้กลับเป็นคนประพฤติดีประกอบทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นประโยชน์แก่ตนต่อไป"

ในสมัยนั้นทางการได้ใช้วิธีกักกันโดยส่งผู้กระทำความผิดเข้าขังคนจรัล อัมรินทร์ ฯลฯ ไปอยู่ในห้องดินตุรกันดารที่ห่างไกล และจำกัดเขตให้อยู่โดยมีการควบคุมดูแลมิให้หลบหนี และเรียกว่าผู้ถูกกักกันว่า "คนเน"

ต่อมาในปี พ.ศ.2479 เมืองไทยได้ตราพระราชบัญญัติกักกันผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย โดยให้มีหลักการและวิธีการประพฤติดุปฏิบัติต่อผู้กักกัน ทำนองเดียวกับผู้ต้องขังธรรมดาทั่วไปและประการสำคัญให้ถือว่าเป็นโทษทางอาญา ให้เรียกผู้ถูกกักกันว่า "ผู้ต้องกักกัน" เพราะคำว่า "ต้อง" ใช้กับผู้ต้องโทษอาญา

กรมราชทัณฑ์ใช้อักษรย่อเรียกผู้ต้องกักกันชายว่า "ก.ช." และเรียกผู้ต้องกักกันหญิงว่า "ก.ญ." ซึ่งใช้มาจนปัจจุบันนี้

ต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับการกักกัน โดยได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 ให้เปลี่ยนจากการกักกันที่ถือว่าเป็นโทษทางอาญาเป็นการกักกันที่ควบคุมไว้ เพื่อความปลอดภัยหลังพ้นโทษจำคุกและบุคคลที่กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาให้กักกันเรียกว่า "ผู้กระทำความผิดคดีนิสัย" ซึ่งเป็นหลักที่ถือปฏิบัติอยู่จนปัจจุบันนี้

เมื่อหลักการเปลี่ยนจาก "โทษทางอาญา" เป็น "วิธีการเพื่อความปลอดภัย" โดยทั่วไปจึงเรียกผู้ถูกกักกันว่า "ผู้ถูกกักกัน" (ไม่ใช่คำว่าต้อง)

กรมราชทัณฑ์ไทยได้ดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ถูกกักกัน โดยหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติกักกัน ผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย พ.ศ.2479 ผู้ถูกกักกันจะถูกกักกันอยู่ตามเรือนจำต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร

ต่อมา พ.ศ.2482 กรมราชทัณฑ์ได้นำผู้ถูกกักกันประมาณ 2,000 คน ไปกักกันไว้ ณ เกาะครุเตา จังหวัดสตูล โดยจัดตั้งเป็นนิคมฝึกอาชีพ เป็นเรือนพักที่มีป้อมปราการแข็งแรงมั่นคงปลอดภัยสูง มีเจ้าหน้าที่เรือนจำที่เลือกสรรคัดตัวแล้วว่าเก่งเข้มแข็งเด็ดขาด ควบคุมดูแล และรอบเกาะก็เป็นน้ำทะเลที่เป็นแหล่งปลาฉลามชุกชุมซึ่งช่วยป้องกันการหลบหนีได้เป็นอย่างดี

ต่อมาเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้การติดต่อคมนาคมส่งเสบียงอาหารไปยังเกาะครุเตาไม่สะดวก เกิดการอดอยากกันดารมีโรคระบาด ผู้คนล้มตายมากกระทรวงมหาดไทยจึงต้องขุดเล็คนิคมฝึกอาชีพบนเกาะครุเตา เมื่อ พ.ศ.2488 และให้ย้ายผู้ถูกกักกันที่เหลืออยู่ประมาณ 400 คน ไปควบคุมไว้ที่เรือนจำกลางนครปฐม ซึ่งต่อมาก็ได้ปรับปรุงแบ่งบริเวณควบคุมในเรือนจำนครปฐมให้เป็นสัดส่วนเพื่อใช้ควบคุมผู้ถูกกักกันทั่วราชอาณาจักร เรื่อยมาจนบัดนี้

กรมราชทัณฑ์ไทยได้พยายามปรับปรุงวิธีดำเนินงานตามแนวคิดทางทัณฑวิทยาสมัยใหม่ โดยเสนอร่างพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2510

จากหลักการทางทัณฑวิทยาสมัยใหม่ที่ถือว่าการกักกันเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ทำให้การปฏิบัติต่อผู้ถูกกักกันดีขึ้น ทำนองเดียวกับทัณฑสถานเปิดและไม่นำนักโทษการเมืองไปขังรวมปนกับนักโทษอื่น ๆ

6.1.2 การกักกันในขบวนการยุติธรรมปัจจุบัน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 40 บัญญัติว่า

"กักกันคือการควบคุมผู้กระทำผิดคดีขึ้นไว้ภายในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำผิด เพื่อคัดค้านัยและเพื่อฝึกหัดอาชีพ"

การกักกันจึงมีลักษณะเป็นมาตรการที่เสริมต่อจากการลงโทษจำคุกโดยมีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันการกระทำความผิดเพื่อคัดค้านัย เพื่อฝึกหัดอาชีพ เป็นการตัดโอกาสบุคคลมิให้ออกไปกระทำความผิด เพราะเอาตัวมาควบคุมอยู่ในเขตที่กำหนดอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่

ผู้กระทำความผิดคดีนี้ซึ่งศาลอาจพิพากษาให้กักกันได้ต้องเป็นผู้กระทำความผิดตามหลักเกณฑ์ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 41

มาตรา 41 ผู้ใดเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้ว หรือเคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองครั้งในความผิดดังต่อไปนี้คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 209 ถึงมาตรา 216

(2) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 217 ถึงมาตรา 224

(3) ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 240 ถึงมาตรา 246

(4) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 ถึงมาตรา 286

(5) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288 ถึงมาตรา 290 มาตรา 292 ถึงมาตรา 294

(6) ความผิดต่อร่างกาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 295 ถึงมาตรา 299

(7) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 309 ถึงมาตรา 320

(8) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 340 มาตรา 354 และมาตรา 357

และภายในเวลาสิบปีนับแต่วันที่ผู้นั้นได้พ้นจากการกักกันหรือพ้นโทษแล้วแต่กรณี ผู้นั้นได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดในบรรดาที่ระบุไว้นั้นอีกจนศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือน สำหรับการกระทำความผิดนั้น ศาลอาจถือว่า ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดคดีนี้ และจะพิพากษาให้กักกันมีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าสามปีและไม่เกินสิบปีก็ได้

ความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มีอายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปีนั้น มิให้ถือเป็นความผิดที่จะมาพิจารณากักกันตามมาตรานี้

ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 41 มีหลักเกณฑ์ที่ศาลได้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยในเรื่องกักกัน⁹⁷

1. เป็นผู้กระทำความผิดคดีนี้ด้วย การที่จะถือว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดคดีนี้ ศาลพิจารณาจาก

1.1 ผู้นั้นเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้ว แล้วมากระทำความผิดขึ้นอีกถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดคดีนี้

1.2 ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกมาหลายครั้ง คือศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 6 เดือนมาแล้วไม่น้อยกว่าสองครั้ง และเป็นความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 41 อนุ (1) ถึง (8) และความผิดนั้นได้กระทำในขณะที่อายุเกิน 17 ปีแล้ว

2. ได้กลับมากระทำความผิดอีกภายใน 10 ปี นับจากวันพ้นจากการกักกันหรือพ้นโทษจำคุก

3. ความผิดที่กลับมากระทำใหม่นี้เป็นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ในมาตรา 41 อนุ (1) ถึง (8) และศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 6 เดือน

เช่นนี้ศาลอาจถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดคดีนี้แล้วพิพากษาให้กักกันมีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี และไม่เกิน 10 ปีได้

การกระทำความผิดนั้นไม่ว่าจะเป็นครั้งที่ 1 หรือครั้งที่ 2 หรือครั้งที่ 3 ไม่จำเป็นจะต้องเป็นความผิดอย่างเดียวกันหรือฐานความผิดซ้ำอย่างเดียวกัน เพียงแต่เป็นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ในมาตรา 41 (1) ถึง (8) ศาลก็พิจารณาให้กักกันได้

หลักเกณฑ์ในการกักกันสรุปได้ว่า ผู้ที่ศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้ว หรือผู้ที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 6 เดือนมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง ในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 41 (1) ถึง (8) โดยในขณะที่กระทำความผิดทั้งสองครั้งนั้น ผู้กระทำความผิดมีอายุเกินสิบเจ็ดปีแล้ว เมื่อพ้นจากการกักกันหรือพ้นโทษจำคุก (ครั้งสุดท้าย) ไปแล้วยังไม่เกิน 10 ปี ผู้นั้นได้กลับมากระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 41 (1) ถึง (8) จนศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือน ศาลอาจถือว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดคดีนี้และจะพิพากษาให้กักกันมีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าสามปีและไม่เกินสิบปีก็ได้

6.2 ห้ามเข้าเขตกำหนด

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 44 ห้ามเข้าเขตกำหนด คือการห้ามมิให้เข้าไปในท้องที่หรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 45 เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใดและศาลเห็นสมควรเพื่อความปลอดภัยของประชาชนไม่ว่าจะมีคำขอหรือไม่ ศาลอาจสั่งในคำพิพากษาว่าเมื่อผู้นั้นพ้นโทษตามคำพิพากษาแล้วห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าในเขตกำหนดเป็นเวลาไม่เกินห้าปี

กล่าวคือเมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยในความผิดฐานใดฐานหนึ่งและศาลพิจารณาจากพฤติการณ์ของจำเลยในความผิดที่ทำจะเป็นภัยต่อความปลอดภัยของประชาชน ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งห้ามเข้าเขตกำหนดได้

6.3 เรียกประกันทัณฑ์บน เป็นการป้องกันก่อนที่ความผิดจะเกิดขึ้นเป็นเพียงการกระทำที่จะก่อเหตุร้ายหรือน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของอื่นเท่านั้น โดยศาลให้ผู้นั้นให้สัญญาว่าจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ถ้ากระทำผิดทัณฑ์บนยอมชำระเงินค่าปรับแก่ศาลตามที่ระบุไว้ในทัณฑ์บน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46 บัญญัติว่า

"ถ้าความปรากฏแก่ศาลตามข้อเสนอของพนักงานอัยการว่าผู้ใดจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นก็ดี ในการพิจารณาความผิดใด ถ้าศาลไม่ลงโทษผู้ถูกฟ้อง แต่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นก็ดี ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งผู้นั้นให้ทำทัณฑ์บนโดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินห้าพันบาทว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุดังกล่าวตลอดเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินสองปี และจะสั่งให้มีประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ถ้าผู้นั้นไม่ยอมทำทัณฑ์บนหรือหาประกันไม่ได้ ให้ศาลมีอำนาจสั่งกักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บนหรือหาประกันได้ แต่ไม่ให้กักขังเกินกว่าหกเดือน หรือจะสั่งห้ามผู้นั้นเข้าในเขตกำหนดตามมาตรา 45 ก็ได้

การกระทำของเด็กที่มีอายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปี มิให้อยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติตามมาตรานี้

การเรียกประกันทัณฑ์บนเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยชนิดเดียวที่กฎหมายให้ใช้บังคับได้ แม้ว่ายังไม่มีกรกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น

6.4 การคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล

ความวิปริตทางจิตใจของบุคคลเป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดอาชญากรรมอาจจะเนื่องมาจากความผิดปกติของสมอง เป็นโรคจิต จิตบกพร่อง หรือมีความเครียดสูงจากปัญหาชีวิต เป็นต้น ซึ่งบุคคลประเภทนี้อาจทำความผิดได้ง่ายกว่าบุคคลปกติ เมื่อผู้มีความไม่สม-ประกอบทางจิตได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบได้หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ กฎหมายไม่เอาโทษ (ศาลจะต้องปล่อยตัวไป) แต่ถ้าในขณะที่กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษแต่ให้อำนาจศาลที่ลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65)

ดังนั้นผู้กระทำความผิดซึ่งไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับการลดโทษให้น้อยลงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 ศาลต้องพิจารณาว่าการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดจะเป็นการปลอดภัยแก่ประชาชนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่ปลอดภัยศาลมีอำนาจสั่งให้ส่งตัวไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล

สำหรับผู้ต้องโทษน้อยลงนั้นเมื่อได้รับโทษครบกำหนดแล้ว ถ้าศาลเห็นว่าการปล่อยตัวไปจะปลอดภัยแก่ประชาชน ก็ไม่มีเหตุที่จะสั่งควบคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 48 บัญญัติว่า

"ถ้าศาลเห็นว่าการปล่อยตัวผู้มีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ซึ่งไม่ต้องรับโทษหรือได้รับการลดโทษตามมาตรา 65 จะเป็นการไม่ปลอดภัยแก่ประชาชน ศาลจะสั่งให้ไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลก็ได้ และคำสั่งนี้ศาลจะเพิกถอนเสียเมื่อใดก็ได้"

การคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเนื่องจากเหตุวิกลจริตแล้วกฎหมายยังมีความมุ่งหมายป้องกันบุคคลอีกประเภทหนึ่ง คือบุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการเสพสุราเป็นอาชญา หรือการเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ เพราะบุคคลประเภทนี้เป็นคนที่มักจะเกิดความหวาดระแวงกลัวคนอื่นจะทำร้ายหรืออยากทำร้ายผู้อื่นด้วยความสับสน ความคิดก็อ่อนแออาจกระทำความผิดได้ง่ายกว่าคนปกติ ดังนั้นเพื่อขจัดสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของบุคคลเหล่านี้จึงให้คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล

6.5 ห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง

บุคคลที่ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพโดยชอบด้วยกฎหมาย บางครั้งอาชีพที่ดำเนินการเสี่ยงชีวิตนั้นอาจทำให้บุคคลที่มีสภาพจิตใจไม่มั่นคงกระทำความผิดได้โดยง่าย เนื่องจาก

อาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือกระทำความผิดเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพเช่นนั้นของตนโดยมิได้กระทำความผิดเพียงครั้งเดียวแต่กระทำเสมอ ซึ่งลำพังแต่การลงโทษตามความผิดที่ได้กระทำไปนั้นอย่างเดียวยังจะไม่ได้ผลในการป้องกันอาชญากรรม กฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่จะห้ามบุคคลนั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพเช่นนั้นได้ด้วย เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดที่อาจจะเกิดขึ้นอีก

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 บัญญัติว่า

"เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพและเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจกระทำความผิดเช่นนั้นขึ้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้น มีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้"

บทที่ 4

แนวคิดและข้อเสนอแนะ

1. การใช้มาตรการอื่นแทนโทษจำคุก (แทนการใช้เรือนจำ)

การใช้มาตรการอื่นแทนโทษจำคุก (Alternatives to Imprisonment) หรือการใช้มาตรการอื่นแทนการใช้เรือนจำ (Non-Custodial Measures) หมายถึง⁸⁸ การอบรมแก้ไขหรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้มาตรการต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่วิธีการควบคุมตัวผู้กระทำผิดไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถานต่าง ๆ แต่ใช้วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน โดยให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามปกติและจะต้องปฏิบัติเงื่อนไขบางประการ โดยต้องอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของเจ้าหน้าที่ อาศัยปัจจัยชุมชนเป็นหลัก ผู้กระทำความผิดไม่ต้องเข้าไปรับโทษในเรือนจำ แต่ได้รับโอกาสที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง เพื่อให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ภายในชุมชนที่เขาอาศัยอยู่ หรือในกรณีที่ต้องเข้าไปรับโทษในเรือนจำก็จะต้องมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวสามารถออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้ก่อนครบกำหนดโทษตามคำพิพากษา หรือออกไปใช้ชีวิตภายนอกเรือนจำให้มากที่สุด

จุดมุ่งหมายของการใช้มาตรการอื่นแทนการใช้เรือนจำนี้ ก็เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

มาตรการนี้เป็นผลมาจากแนวความคิดที่มุ่งแก้ไขผู้กระทำผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือมีโทษจำคุกระยะสั้นหรือกระทำผิดโดยอุบัติเหตุ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่มีเจตนาเป็นเหตุสุดวิสัย ฯลฯ ซึ่งผู้กระทำผิดเหล่านั้นมิได้มีนิสัยเป็นอาชญากร มิให้ต้องกลายเป็นอาชญากรต้องโทษเสียอนาคต ถูกตราหน้าจากสังคมเป็นตราบาปรอยด่างในชีวิต และเป็นปมด้อยทั้งแก่ตัวเองและครอบครัว นอกจากนี้ยังจะเป็นผลร้ายต่อสังคมและประเทศชาติโดยทางอ้อมต่อไปอีกได้”

นักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงและทรงคุณวุฒิของไทย ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ระบบเรือนจำในเกือบทุกประเทศ ถูกกล่าวหาว่าเป็นโรงเรียนของการถ่ายทอดนิสัยมากกว่าแก้ไข สภาพภายในเรือนจำไม่เหมาะในการแก้ไขอบรมฟื้นฟูจิตใจ มีแต่จะทำให้สภาพจิตใจนิสัยของผู้ต้องขังเป็นไปในทางลบเสียเป็นส่วนใหญ่ เพราะมีโอกาสที่จะถ่ายทอดนิสัยหรือแลกเปลี่ยนเทคนิคใน

การประกอบอาชญากรรมต่าง ๆ ตลอดจนทัศนคติที่ผิดซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการแก้ไขผู้กระทำผิดที่มีโช้อาชญากรโดยสันดาน” ดังนั้นจึงควรผลักดันผู้กระทำผิดสถานเบาให้พ้นไปจากเรือนจำ หลีกเลี้ยงการจำคุก โดยใช้มาตรการอื่น ๆ มาแทนการจำคุก โดยมุ่งปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนแทน ซึ่งเรียกว่า “ชุมชนบำบัด” (Therapeutic Community)¹⁰⁰

ปัจจุบันแนวทางปฏิบัติในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้พิพากษาจะลงโทษผู้กระทำผิดทางอาญาประเภทหุโทษ (Crime Miner) ซึ่งมีโช้อาชญากรให้ไปทำงานตามหน่วยงานอาสาสมัครและบริการสาธารณะต่าง ๆ หากเป็นผู้คิดยาเสพติดหรือติดสุราเรื้อรังก็ส่งเข้าศูนย์บำบัดรักษาอย่างจริงจัง การใช้วิธีการอื่นแทนการใช้เรือนจำนี้เรียกว่า ACSP มีชื่อเต็มว่า The Alternative Community Service Program ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการยุติธรรม เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้พิพากษาเลือกให้ตัดสินแก่ผู้กระทำผิดทางอาญาสถานเบาที่มีโช้อาชญากร โดยหลีกเลี้ยงการใช้เรือนจำ แต่มุ่งในการแก้ไขบำบัดรักษาและชดใช้โดยการทำงานสาธารณประโยชน์แก่สังคม¹⁰¹

นัทธิ จิตสว่าง นักทัณฑวิทยาผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงความคิดเห็นว่า...“ปัญหาที่สำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยในเวลานี้คือ การไม่สามารถแยกปฏิบัติต่อ “ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ร้ายหรืออาชญากร” กับ “ผู้กระทำผิดที่กระทำโดยพลั้งพลาด” ได้ ด้วยระบบที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้ผู้กระทำผิดทั้งสองประเภทได้รับการปฏิบัติหรือได้รับโทษที่ไม่แตกต่างกันถือได้ว่าเรื่องนี้เป็นสาเหตุหลักของความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย...จึงเสนอแนวทางในการปฏิรูประบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของไทยใน 3 มิติ คือ

1. ปฏิรูปรูปแบบหรือวิธีการในการลงโทษให้มีการใช้โทษอื่น ๆ แทนโทษจำคุกให้มากขึ้นโดยเฉพาะกับผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด ในคดีเล็กน้อยและผู้เสพยาเสพติดแล้วให้ใช้โทษจำคุกสำหรับผู้ที่เป็นอันตรายต่อสังคมจริง ๆ

2. ปฏิรูปการกำหนดโทษ ให้มีการพิจารณาถึงพฤติกรรมและภูมิหลังของผู้กระทำผิดมากขึ้นกว่าเดิม นอกเหนือจากการพิจารณาถึงความรุนแรงแห่งคดี ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำผิดโดยสันดานยากต่อการแก้ไขได้รับโทษจำคุกระยะยาวไม่สามารถออกมาก่อความเดือดร้อนต่อสังคมได้

3. ปฏิรูประบบการลดโทษ ให้มีการลดโทษผู้ต้องขังน้อยลง และแยกปฏิบัติในการลงโทษ กล่าวคือ ผู้กระทำผิดโดยสันดาน มีอาชีพจะได้รับการลดโทษน้อยลง ผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด แต่มีความรุนแรงแห่งคดียังคงได้รับการลดโทษตามปกติ

กฎหมายไทยเปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาได้ใช้ดุลยพินิจในการลงโทษค่อนข้างจะจำกัดมาก โดยเฉพาะดุลยพินิจในการเลือกใช้วิธีการลงโทษแบบต่าง ๆ หรือการใช้มาตรการเลี้ยง

โทษจำคุก...แม้ในปัจจุบันจะมีการใช้มาตรการรอกการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติเพิ่มมากขึ้น แต่โทษจำคุกก็ยังถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย...เป็นโทษขอดนิยมนที่ง่ายต่อการนำมาใช้สำหรับคดีทุกประเภท..ทำให้มีผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นมากทุกปี ก่อให้เกิดความแออัดยัดเยียดในเรือนจำ เป็นผลเสียอย่างมากต่อการแก้ไขผู้กระทำผิด

ตามหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาแล้ว...โทษจำคุกไม่ได้เหมาะกับผู้กระทำผิดทุกประเภท การใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำผิด ผิดประเภทก็ไม่ต่างอะไรจากการใช้การรักษาโรคผิดประเภทกับคนไข้

ปัจจุบันหลายประเทศได้นำมาตรการอื่นมาใช้แทนโทษจำคุก เช่น อเมริกา มีผู้กระทำผิดเพียงหนึ่งในสามเท่านั้นที่จะถูกลงโทษด้วยมาตรการจำคุก ในขณะที่ผู้กระทำผิดสองในสามได้รับการปฏิบัติในชุมชน ได้แก่ การปรับ ชะลอการฟ้อง การรอกการลงอาญา การคุมประพฤติ การควบคุมตัวที่บ้าน การทำงานสาธารณะแทนการจำคุก มาตรการจำคุกในวันหยุด การฝึกแบบค่ายทหารและการชดเชยความเสียหายให้ผู้เสียหาย

ผู้เสียหายเสพติดก็เช่นกัน ต้องถือเป็นผู้ป่วยที่จำเป็นจะต้องได้รับการบำบัดรักษาหรือควบคุมตัวไว้ในเขตกักกัน เพื่อให้ตัดขาดจากสภาพแวดล้อมที่ล่อแหลมต่อการเสพยาเสพติด แต่ต้องไม่ใช่ควบคุมตัวไว้ในเรือนจำ ต้องไม่ใช่โทษจำคุก ซึ่งจะให้มีสถานภาพเป็นนักโทษแม้ว่าจะมีพฤติกรรมในการจำหน่ายยาเสพติดเล็ก ๆ น้อย ๆ ติดมาด้วยก็ตาม

เมื่อใช้เรือนจำเป็นที่คุมขังเฉพาะผู้ต้องขังที่เป็นผู้ร้ายสำคัญ เรือนจำก็ไม่แออัดยัดเยียด ก็จะสามารถปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้การอบรม แก้ไข คุดูแลได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการควบคุมตัวผู้ร้ายสำคัญที่แก้ไขไม่ได้ หรือผู้ร้ายที่เป็นอันตรายต่อสังคมไว้นาน ๆ โดยไม่ลดโทษ เพื่อเป็นการป้องกันสังคมจากคนกลุ่มนี้ที่จะออกไปทำร้ายสังคมอีก"¹⁰²

นักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิคนสำคัญของไทย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำผิดที่มีได้มีสันดานชั่วร้าย ไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร มีความเห็นว่า “การลงโทษแบบรุนแรงและไม่เป็นธรรมนี้ ก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากประชาชนในระยะต่อมา เพราะแนวความคิดเรื่องวัตถุประสงค์ประสงค์ของการลงโทษเปลี่ยนจากความคิดที่เป็นการแก้แค้นทดแทน (Retaliation) มาเป็นการแก้นิสัย (Reformation) ให้เลิกประพฤติ เพราะนักอาชญาวิทยาส่วนใหญ่มักกล่าวว่าไม่มีอาชญากรคนใดที่จะแก้ไขไม่ได้ ขอให้มีเวลาและแก้ไขให้ถูกวิธีข้อมแก้ไขได้ หรืออย่างน้อยก็อาจผ่อนหนักให้เป็นเบาได้”

ศาสตราจารย์ประเทือง กิริติบุตร ให้ความเห็นว่ วัตถุประสงค์ของการลงโทษ มิใช่มุ่งแต่จะตอบแทนแก่แก่นต่อผู้กระทำคามผิดอย่างเฉียว แต่ต้องมุ่งแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีต่อไป ความรุนแรงในการลงโทษไม่ทำอะไรให้ดีขึ้น ไม่ทำให้สังคมดีขึ้นเลย โดยเฉพาะผู้กระทำที่มีนิสัยชั่วร้าย ซึ่งพิจารณาได้จากพฤติกรรมแห่งการละเมิด บุคคลประเภทนี้ ควรให้อภัยและสนับสนุนให้เขามีโอกาสแก้ไขกลับตัว ควรจะปรับปรุงผู้กระทำผิดเหล่านี้ดีกว่า ใช้ความรุนแรงที่จะลงโทษเขา

รองศาสตราจารย์ประธาน วัฒนวานิชย์ แสดงความเห็นว่...“เครื่องชี้วัดความ สำเร็จหรือล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญได้แก่ประสิทธิภาพในการลงโทษและการ ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม

อาจกล่าวได้ว่าระบบการลงโทษ และการปฏิบัติต่อผู้กระทำคามผิดของประเทศ ในปัจจุบันยังมีปัญหาขัดข้องหลายประการ อันเป็นอุปสรรคขัดขวางการนำเอามาตรการใหม่ ๆ มา ใช้โดยเฉพาะการที่กฎหมายกำหนดทางเลือกในการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจำกัด โดยเน้นการลง โทษจำคุกมาใช้บังคับแก่ผู้กระทำผิดอย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้กระทำผิดในคดีต่าง ๆ ทั้งผู้ที่กระทำ ผิดโดยพลั้งพลาดและผู้กระทำผิดที่มีลักษณะร้ายต้องถูกคุมขังรวมกันอยู่ในเรือนจำ เกิดการเรียนรู การถ่ายทอดนิสัย เกิดรอยมลทิน ทำให้ผู้กระทำผิดในคดีเล็กน้อยต้องถลำเข้าไปสู่การกระทำผิด มากขึ้นและเมื่อประกอบกับปัญหาการขาดมาตรการในการกั้นกรงคดีอื่น ๆ ที่มาสู่ศาลแล้ว ทำ ให้จำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วสิ้นเรือนจำ เกิดความแออัดขัดเยียดเป็นอุปสรรคต่อการ อบรมแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับเข้าสู่สังคมและย้อนกลับไปเป็นภาระของกระบวนการยุติธรรมอีก นอกจากนี้ในส่วนของการใช้โทษจำคุกยังมีข้อถกเถียงในเรื่องระยะเวลาในการลงโทษ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของความผิดมากกว่าพื้นเพภูมิหลังของผู้กระทำผิด รวมทั้งการลดหย่อนผ่อนโทษ และการบังคับใช้โทษประหารชีวิต เป็นต้น...

การแก้ปัญหาดังกล่าวต้องการแนวความคิดและวิธีการใหม่ ๆ เป็นทางเลือกใหม่ที่ เหมาะสมให้ศาลใช้ในการพิพากษาลงโทษและปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เช่น การคุมประพฤติทั้งก่อน และหลังคำพิพากษา รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟูที่ดีสำหรับผู้กระทำผิด โดยความร่วมมือของ ชุมชน เป็นต้น”¹⁰³

จากความเห็นของผู้รู้คนสำคัญ ๆ นั้น มีสิ่งหนึ่งพึงสังเกตได้ก็คือ ทุกท่านมีความ เห็นตรงกันก็คือ การแก้ไขผู้กระทำผิดควรกระทำเพื่อการแก้ไขตัวผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่จะป้องกันให้ปลอดภัยจากอาชญากรได้โดยทางอ้อม ฉะนั้นเมื่อพิจารณาการ

ลงโทษผู้กระทำผิดโดยการจำคุกนั้น มีข้อเสียมากมาย เช่น การทำให้บุคคลได้เรียนรู้การประกอบอาชญากรรมที่หนักขึ้นไปอีก ถ้าเชื่อว่าอาชญากรรมเกิดขึ้นจากการเรียนรู้คบค้าสมาคมตามที่ Sutherland กล่าวไว้และนอกจากนี้การจำคุกทำให้บุคคลมีตราบาปตลอดไป จึงยากจะกลับตัวเป็นคนดีได้ จากเหตุผลสำคัญ 2 ประการดังกล่าว ในปัจจุบันวิธีการแก้ไขผู้กระทำผิดจึงได้เปลี่ยนไป

ดังนั้น นักอาชญาวิทยา นักทัณฑวิทยา นักสังคมวิทยา และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานยุติธรรมต่าง ๆ จึงมีความเห็นพ้องต้องกันสนับสนุนความคิดให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดบางประเภทดังกล่าว โดยใช้มาตรการอื่นแทนโทษจำคุก

2. มาตรการที่ใช้อยู่ในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ ได้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 ได้กำหนดมาตรการในการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกไว้ 3 วิธีคือ¹⁰⁴

2.1 ให้ศาลใช้ดุลพินิจยกโทษจำคุก ตามมาตรา 55 ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียง 3 เดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียง 3 เดือนหรือน้อยกว่า และมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง หรือจะยกโทษจำคุกโดยให้ปรับแต่เพียงอย่างเดียวก็ได้

ตามมาตรานี้อาจกล่าวได้ว่า ศาลอาจใช้ดุลพินิจได้ 3 กรณีคือ

- ก. ลดโทษจำคุกให้น้อยลงตามแต่จะเห็นสมควร
- ข. ลดโทษจำคุกให้น้อยลงและลงโทษปรับด้วย
- ค. ยกโทษจำคุกแต่ลงโทษปรับเพียงสถานเดียว

ถ้าหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า การใช้ดุลพินิจของศาลตามข้อ ก. และ ข. ยังเป็นการลงโทษจำคุกจำเลยอยู่ ส่วนข้อ ค. นับเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ

2.2 การเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษกักขังตามมาตรา 23 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกและในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้

รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกิน 3 เดือน แทนการลงโทษจำคุกก็ได้”

หากพิจารณาตามนัยมาตรานี้แล้ว จะเห็นได้ว่ายังมีได้เป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนจากโทษจำคุกมาเป็นโทษกักขังซึ่งมีลักษณะเบากว่า เนื่องจากสถานกักขังมีสภาพความมั่นคงแข็งแรงน้อยกว่าเรือนจำ แต่ตัวผู้กระทำความผิดยังคงถูกกักขังอยู่ในที่คุมขัง มิได้รับการปลดปล่อยออกมาอยู่ร่วมกับชุมชนแต่อย่างใด

2.3 การรอกการกำหนดโทษ หรือการรอกการลงโทษตามมาตรา 56 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกและในคดีนั้น ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควรศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอกการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกิน 5 ปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษาโดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติผู้นั้นด้วย หรือไม่ก็ได้”

จะเห็นได้ว่า การใช้ดุลพินิจของศาลตามมาตรา 56 นี้ นับเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช่เรือนจำประการหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดครั้งแรก ซึ่งเป็นความผิดประเภทไม่ร้ายแรง ได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจเสียใหม่อยู่ในสังคมภายนอกตามปกติโดยไม่ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ

3. ประโยชน์ของการใช้มาตรการอื่นแทนโทษจำคุก (แทนการใช้เรือนจำ)

3.1 ให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่มีได้มีสันดานเป็นอาชญากรได้กลับตัวเป็นคนดี

3.2 เป็นผลดีแก่ประวัติและอนาคตของผู้กระทำความผิด คือไม่มีใบแดงแจ้งโทษ ไม่ได้ชื่อว่าเป็นคนจี้คุกหรือนักโทษ ไม่ได้ชื่อว่าเป็นอาชญากร ไม่ถูกตราหน้า ไม่มีปมด้อย ไม่ถูกรังเกียจ ไม่เสียอนาคต ไม่เสียชื่อเสียง

3.3 ผู้กระทำผิดไม่เสียเวลาในการศึกษาเล่าเรียนหรือไม่ต้องออกจากงาน สามารถทำงานได้เหมือนปกติ ไม่เกิดปัญหาแก่ครอบครัว

3.4 ผู้กระทำผิดไม่ต้องไปคลุกคลีสมาคมกับผู้ต้องขังประเภทอื่นที่มีสันดานเป็นอาชญากรในเรือนจำ

3.5 เป็นผลดีต่อสุขภาพทั้งทางกายและใจของผู้กระทำผิด

มาตรการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดในชุมชนจะช่วยลดปัญหาอาชญากรรมโดยทางอ้อม เพราะเมื่อเขากลับตัวเป็นคนดี อาชญากรรมที่พวกเขาจะไปก่อขึ้นอีกก็ลดลงทำให้สังคมปลอดภัยขึ้น

ช่วยลดปัญหานักโทษล้นเรือนจำได้ดีมาก เพราะนักโทษในเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ มีผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกระยะสั้นเป็นจำนวนมาก

นอกจากจะลดจำนวนนักโทษในเรือนจำและทัณฑสถานแล้ว ยังมีผลทำให้ลดเงินงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าเลี้ยงดู เครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งรัฐต้องจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูผู้ต้องขังจำนวนมาก ซึ่งผลดีข้อนี้ นับว่าเป็นผลดีต่อส่วนรวมทั้งสังคมและรัฐ

4. การใช้มาตรการอื่นแทนโทษจำคุกแก่ผู้กระทำความผิดเสพยาเสพติด ช่วยแก้ปัญหา นักโทษล้นเรือนจำ

สมบูรณ์ ประสพเนตร นักทัณฑวิทยาผู้ทรงคุณวุฒิของไทย¹⁰⁵ ได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้มาตรการอื่นแทนการใช้เรือนจำ ว่ามีประโยชน์ในการแก้ปัญหา นักโทษล้นเรือนจำซึ่งกำลังเป็นปัญหาสำคัญของวงการราชทัณฑ์ไทย พอสรุปได้คือ

ปัญหานักโทษล้นเรือนจำหรือที่เรียกกันอีกนัยหนึ่งว่า ปัญหาจำนวนนักโทษเกินอัตราความจุปกติของเรือนจำ นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งกรมราชทัณฑ์กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน นอกเหนือไปจากปัญหาสำคัญ ๆ ประการอื่น ปัญหาดังกล่าวได้กลายเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการบริหารงานเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจ การให้การศึกษาอบรมและการฝึกวิชาชีพนักโทษ ปัญหาจำนวนนักโทษล้นเรือนจำนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมายหลายประการ อาทิ สภาพความเป็นอยู่ที่แออัดยัดเยียดผิดสุขลักษณะการแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรงต่าง ๆ ในหมู่นักโทษ การก่อเหตุร้ายหรือแหกหัก

เรือนจำหลบหนี การทำร้ายหรือการสังหารกันในหมู่คนไทย ตลอดจนการขาดประสิทธิภาพในการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจนักโทษดังกล่าว ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์เป็นอย่างยิ่ง และจำนวนนักโทษทั้งหมดในเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ นั้นมีนักโทษเกี่ยวกับคดีเสพยาเสพติดเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 63 (สถิติปี 2543) และยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นอีกปีละหลายหมื่นคน

ในปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์กันโดยทั่วไปว่า เรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ทั่วยุทธศาสตร์กำลังประสบกับภาวะจำนวนนักโทษเกินอัตราความจุปกติของเรือนจำหรือจำนวนนักโทษล้นเรือนจำ ภาวะการณดังกล่าวก่อให้เกิดความแออัดคับแคบและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจ ตลอดจนการให้การศึกษาอบรมและการฝึกวิชาชีพนักโทษ จะเห็นได้ว่าเรือนจำกลางบางขวางซึ่งได้รับการออกแบบมาเพื่อให้คุมขังนักโทษจำนวนมากประมาณ 2,000 คน ต้องรับนักโทษไว้คุมขังถึงมากกว่า 8,000 คน ในขณะนี้

นอกจากจำนวนนักโทษจะล้นเรือนจำมากมายแล้ว อัตราเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจก็มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนนักโทษ จึงเกินความสามารถที่จะดำเนินงานให้ได้ผลดี จำนวนผู้ต้องโทษจำคุกก็ยังคงเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จะเห็นได้จากสถิติจำนวนผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ซึ่งได้เพิ่มขึ้นจากจำนวน 60,803 คน ในปี พ.ศ.2517 เป็นจำนวน 215,370 คน ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2543 ที่เป็นเช่นนี้นอกจากจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยอื่น ๆ แล้ว ยังอาจจะเป็นเพราะโทษจำคุกยังคงเป็นโทษที่นิยมใช้กันอยู่ในประเทศไทยก็อาจจะเป็นได้ หรืออาจจะเป็นเพราะการใช้โทษอื่นแทนโทษจำคุกเท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้ยังไม่เป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางและจริงจังดังเช่นที่ถือปฏิบัติกันอยู่ในนานาอารยประเทศ

มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำนี้เป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในบรรดาอารยประเทศ โดยเฉพาะในประเทศอังกฤษได้มีมาตรการต่าง ๆ มากมายหลายประการ อาทิ การปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขและไม่มีเงื่อนไข (Absolute and Conditional Discharge) การกำหนดเงื่อนไขหรือข้อผูกมัดให้ถือปฏิบัติ (Binding Over) การใช้โทษปรับ (Fines) การคุมประพฤติ (Probation) การส่งตัวผู้กระทำความผิดไปยังศูนย์ควบคุมตัว (Attendance Center) การรอลงอาญา (Suspended Sentences) การมอบตัวผู้กระทำความผิดให้อยู่ในความดูแลของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เหมาะสม (Committal to the Care of a fit Person) การจ่ายค่าชดเชยและการชดใช้ค่าเสียหาย (Compensation and Restitution) การลดโทษและการพักการลงโทษ

(Remission and Release on Licence or Parole) และคำสั่งให้ทำงานสาธารณะ (Community Order)

ในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ กำลังเผชิญกับปัญหานักโทษล้นเรือนจำ และจำนวนผู้ต้องขังก็ทวีเพิ่มมากขึ้นทุกปีอย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นการช่วยลดปัญหาดังกล่าวลงบ้าง อเมริกาจึงได้นำวิธีควบคุมผู้ต้องโทษนอกเรือนจำ โดยใช้เครื่องมือ Electronic ช่วยในการควบคุม เริ่มใช้ในปี ค.ศ.1972 ที่มลรัฐฟลอริดา เป็นแห่งแรกและใช้แพร่หลายไปสู่รัฐอื่น ๆ อย่างรวดเร็ว ตลอดจนไปสู่ประเทศอื่นด้วย

วิธีการนำเครื่องมือ Electronic มาช่วยควบคุมผู้ต้องโทษ โดยให้ผู้ต้องโทษถูกควบคุมอยู่ในบ้านของตนเองและติดเครื่องมือดังกล่าวไว้ที่ข้อมือหรือข้อเท้าของผู้ต้องโทษ เครื่องมือนี้จะส่งคลื่นเข้าไปยังอุปกรณ์อีกส่วนหนึ่งซึ่งติดไว้กับเครื่องโทรศัพท์ในบ้านของผู้ต้องโทษ ถ้าหากผู้ต้องโทษออกห่างไปจากโทรศัพท์เกินกว่า 150 ฟุต สัญญาณจะไปปรากฏที่ศูนย์คอมพิวเตอร์กลาง ที่ใช้ในการควบคุมซึ่งอยู่ ณ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุม

มาตรการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมือควบคุม Electronic โดยให้ผู้ต้องโทษใช้ชีวิตอยู่ในบ้านของตนเองอย่างปกติเหมือนเดิมแทนการใช้เรือนจำนี้ จะใช้เฉพาะแก่ผู้ต้องโทษที่มีได้มีสันดานเป็นอาชญากร หรือกระทำผิดคดีอุกฉกรรจ์ นอกจากนี้ยังใช้แก่ผู้กระทำผิดที่เป็นโรคเรื้อรังหรือโรคเอดส์ ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล

การแก้ปัญหาคารนิยมนำโทษจำคุกในประเทศไทยอันมีผลให้เกิดปัญหาจำนวนนักโทษล้นเรือนจำ อาจดำเนินการได้โดยการเปลี่ยนท่าทีและทัศนคติของสังคมใหม่ โดยเฉพาะศาลให้ยอมรับการนำโทษอื่นมาแทนโทษจำคุกสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภท โดยเฉพาะผู้ที่กระทำผิดครั้งแรกและลักษณะความผิดไม่ร้ายแรงนักและผู้กระทำผิดเสพยาเสพติด สำหรับมาตรการต่าง ๆ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ (Non-Custodial Measures or Alternatives to Imprisonment) ซึ่งมีใช้อยู่ในประเทศไทยขณะนี้ ได้แก่ การใช้โทษปรับแทนโทษจำคุกตามมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษโดยการคุมประพฤติ ตามมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหานักโทษล้นเรือนจำได้อย่างเต็มที่ ควรจะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำมาตรการอย่างอื่นมาใช้แทนโทษจำคุกให้มากขึ้น เช่น การชะลอการฟ้อง, การให้ทำงานสาธารณะ, การให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

การที่เรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ต้องประสบกับปัญหาจำนวนนักโทษล้นเรือนจำ ในปัจจุบัน อาจจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ มากมายหลายประการ อาทิความไม่สมดุลระหว่าง อัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรผู้ต้องขังกับเรือนจำและทัณฑสถาน การคุมขังผู้ต้องขังระหว่างการสอบสวนและพิจารณาไว้เป็นจำนวนมากอันเป็นผลมาจากการที่บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัวไป สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันซึ่งมีส่วนเอื้ออำนวยต่อการ ประกอบอาชญากรรม ทำหน้าที่ของประชาชนที่มีต่อนักโทษที่ได้รับการปลดปล่อยในทางที่ไม่เป็น มิตร

การขาดการดำเนินงานในเรื่องการติดตามสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่พ้นโทษ อันมีผลให้ บุคคลดังกล่าวต้องหวนกลับไปประกอบอาชญากรรมและกลับมาต้องโทษซ้ำอีก ในเรื่องการติดตามสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่พ้นโทษนี้ หน้าที่และความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์จะสิ้นสุดลงทันทีหลังจากที่นักโทษพ้นไปจากประตูเรือนจำ หรือได้รับการปลดปล่อยตามกฎหมาย ไม่มีกฎหมายใด ๆ ที่จะให้อำนาจกรมราชทัณฑ์ในการที่จะติดตามดูแลบุคคลดังกล่าวอีกต่อไป เว้นแต่ผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษเท่านั้น ส่วนผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยตามคำพิพากษาของศาลหรือผู้มีอำนาจแล้ว กรมราชทัณฑ์ไม่อาจจะติดตามควบคุมดูแลหรือให้การสงเคราะห์แก่บุคคลดังกล่าวได้ การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเท่าที่กรมราชทัณฑ์ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันได้แก่การจ่ายเงินรางวัล ปันผลอันเกิดจากแรงงานของผู้ต้องขังดังกล่าวให้ การจ่ายค่าพาหนะและค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับเดินทางกลับภูมิลำเนา การจ่ายเครื่องแต่งกายให้ใหม่ 1 ชุด ประกอบด้วยเสื้อเชิร์ตแขนสั้นและกางเกง ขาสั้นอย่างละตัวสำหรับผู้พ้นโทษชายส่วนหญิงจะได้รับเสื้อและผ้าถุง 1 ชุด การแจ้งให้ญาติมารับตัวในวันปล่อย ส่วนการประสานงานกับกรมแรงงานและองค์การกุศลต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดหา งานให้บุคคลดังกล่าวทำ และการอนุญาตให้พักในบ้านสวัสดิซึ่งเป็นสถานที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้พ้นโทษนั้นการดำเนินงานยังไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควรเนื่องจากขาดงบประมาณอัตรากำลัง เจ้าหน้าที่และการให้ความสนใจในเรื่องนี้อย่างจริงจัง การให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษภายหลังการปลดปล่อยนี้ นับว่าเป็นภารกิจที่จำเป็นประการหนึ่ง เนื่องจากผู้ต้องขังที่ต่อโทษอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นเวลานาน สภาพทางครอบครัวอาจจะเปลี่ยนแปลงไปหรือเกิดการแตกแยก เป็นผลให้บุคคลดังกล่าวขาดผู้อุปการะหรือไม่มีหลักแหล่งพ้อที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพได้โดยสุจริต ต้องเตร็ดเตร่เร่ร่อนอยู่ตามที่ต่าง ๆ เนื่องจากความจำเป็นบีบบังคับ ในที่สุดอาจจะหวนกลับไปประกอบอาชญากรรมและหมุนเวียนกลับมาต้องโทษอีกอย่างไม่รู้จักจบสิ้น ซึ่งมีส่วนทำให้จำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น อันจะก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องจำนวนนักโทษล้นเรือนจำได้อีกทางหนึ่ง

สำหรับการขาดการดำเนินงานในเรื่องการสงเคราะห์ผู้พันโท อาจจะดำเนินการได้โดย การจัดให้มีการติดตามสงเคราะห์ผู้พันโทขึ้น โดยมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งในปัจจุบันปรากฏว่ายังไม่มีหน่วยงานใดโดยเฉพาะซึ่งรับผิดชอบดำเนินการในเรื่องนี้อย่างแท้จริงผิดกับในต่างประเทศซึ่งมีหน่วยงานรับผิดชอบในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ในขั้นแรกนี้ถ้าหากยังไม่อาจดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นได้ ก็ควรจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายเพื่อให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่มีอยู่แล้วมีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งอาจจะ เป็นกรมราชทัณฑ์ กรมประชาสงเคราะห์ หรือหน่วยงานอื่นใดที่เห็นว่าเหมาะสมก็ได้ นอกจากนี้ควรจะได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรของเอกชนเข้ามามีส่วนในการดำเนินงานในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในนานาอารยประเทศซึ่งได้มีการจัดตั้งองค์กรสงเคราะห์ผู้พันโทขึ้น โดยมีขอบข่ายในการดำเนินงานอย่างกว้างขวางอย่างจริงจัง การจัดให้มีการสงเคราะห์ผู้พันโทนี้ย่อมจะช่วยลดจำนวนผู้ที่ต้องกลับมาต้องโทษซ้ำลงได้เป็นจำนวนมาก

สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง น่าจะเป็นผลมาจากการนิยมใช้โทษจำคุกหรือการไม่ นิยมใช้มาตรการอื่นแทนโทษจำคุกสำหรับผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงมีโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่ง หากมีการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนโทษจำคุกตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้อย่างจริงจังแล้ว ย่อมจะ ลดจำนวนผู้ต้องโทษในเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ลงได้มาก เป็นการผ่อนคลายความแออัด ยัดเยียด อันจะมีผลให้การอบรมแก้ไขผู้ต้องขังสามารถดำเนินไปอย่างได้ผลดียิ่งขึ้น

นโยบายอีกประการหนึ่งที่ทำให้สังคมมองผู้ต้องขังในทางที่ดีขึ้นอย่างมากก็คือ การ นำผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีออกมาทำงานสาธารณะซึ่งจะเห็นอยู่ทั่วไปเสมอ เช่น งานขุดลอก คูคลอง ท่อระบายน้ำ ช่วยเหลือน้ำท่วม ฯลฯ อันเป็นงานหนักเหน็ดและสกปรก แต่ผู้ต้องขังก็ ตั้งใจทำอย่างจริงจังโดยไม่รังเกียจ ภาพต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตาของประชาชนเหล่านี้จะค่อย ๆ เปลี่ยนภาพพจน์และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อผู้ต้องขังว่า ผู้ต้องขังที่กลับตัวเป็นคนดีนั้น ไม่ใช่ บุคคลน่ารังเกียจ เขาเหล่านั้นบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมแม้ในขณะที่ต้องโทษและจะสามารถ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไปได้

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยควรนำระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ มาใช้แก่ผู้กระทำความผิดบางประเภท ซึ่งมีได้มีสันดานเป็นผู้ร้ายโดยเฉพาะผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเป็นที่ ขอมรับกันว่าเป็นผู้ป่วย ซึ่งได้แก่ การนำมาตรการการบำบัดรักษาแก้ไขจิตใจภายในชุมชนใช้แทน มาตรการจำคุกคุมขังเยี่ยงนักโทษแก่ผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดและความผิดลหุโทษ ก็จะเป็น ผลดีอย่างยิ่งต่อหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ ตัวผู้กระทำความผิด ครอบครัว สังคมและประเทศชาติด้วย

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติในขบวนการยุติธรรมของไทย การนำโทษอื่นมาใช้แทนโทษจำคุก ยังมีอุปสรรคอันสำคัญยิ่งประการหนึ่งก็คือ การยอมรับจากประชาชนและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมในวิธีการดังกล่าว

เนื่องจากประชาชนจำนวนไม่น้อยยังมีความยึดมั่นในความคิดที่ว่า ผู้กระทำผิดควร จะได้รับการลงโทษให้สาสมกับการกระทำผิด มาตรการใด ๆ ก็ตามที่เป็นไปในทางผ่อนปรนแก่ผู้กระทำผิด เช่น กรณีที่ศาลมักจะลดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดซึ่งให้การรับสารภาพ มักจะได้รับการต่อต้านจากประชาชนและสื่อมวลชนอยู่เสมอ ดังที่มีคำล้อเลียนที่ว่า “สารภาพลดกึ่ง”

หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่น้อยก็ยังติดในความคิดที่จะใช้วิธีการคุมขังผู้กระทำผิดหรือผู้ที่ประพฤติดนเป็นภัยต่อสังคมให้มากที่สุด เพราะส่วนใหญ่ล้วนไม่แน่ใจหรือไม่เคยเชื่อว่าผู้กระทำผิดจะกลับตัวเป็นคนดีได้ ถ้าไม่ถูกลงโทษให้สำนึก

ฉะนั้น การนำโทษอื่นมาใช้แทนโทษจำคุกในประเทศไทยจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด จึงต้องหาวิธีการให้ประชาชน องค์กร และเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมยอมรับแนวความคิดในเรื่องนี้และให้ความร่วมมือด้วย¹⁰⁶